

XUNTA DE GALICIA

CONSELLERÍA DE CULTURA, EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA

CEIP "MANUEL FRAGA IRIBARNE" - CARIÑO

PLAN DE CONVIVENCIA
CEIP "MANUEL FRAGA IRIBARNE" CARIÑO

Xaneiro de 2016

Índice

1 - INTRODUCCIÓN.....	5
2 - O CENTRO.....	6
2.1 SITUACIÓN XEOGRÁFICA E SOCIOECONÓMICA.....	6
2.2 AS DEPENDENCIAS DO CENTRO.....	7
2.3 OS RECURSOS PERSOAIS.....	7
3 - ANÁLISE DA SITUACIÓN.....	7
3.1 EXPERIENCIAS PREVIAS DO CENTRO ANTE ESTAS SITUACIÓNS.....	8
3.2 P.E.C.:.....	8
3.3 NORMAS DE ORGANIZACIÓN E FUNCIONAMENTO:.....	8
3.4 P.A.T.:.....	8
3.5 P.X.A.....	9
4 - OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DERIVADOS DA ANÁLISE PREVIA.....	9
5 - ACTUACIÓNS E MEDIDAS A DESENVOLVER.....	10
5.1 ACTUACIÓNS PARA FAVORECER A CONVIVENCIA.....	11
6 - PROCEDEMENTOS DE ACTUACIÓN.....	12
7 - NORMAS XERAIS DE CONVIVENCIA.....	12
7.1 ENTRADAS.....	13
7.2 SAÍDAS.....	13
7.3 DISPOSITIVOS ELECTRÓNICOS.....	13
7.4 DEREITOS E DEBERES DO ALUMNADO.....	13
7.5 DEREITOS E DEBERES DO PROFESORADO.....	14
7.6 DEREITOS E DEBERES DO PERSOAL NON DOCENTE e de servizos.....	16
7.7 PROTECCIÓN DE DEREITOS E CUMPRIMENTO DOS DEBERES.....	16
8 - COMISIÓN DE CONVIVENCIA.....	18
8.1 NORMATIVA.....	18
8.2 COMPOSICIÓN.....	18
8.3 FUNCIÓNS.....	18
8.4 FUNCIONAMENTO.....	19
9 - OUTROS ÓRGANOS de xestión e control da convivencia.....	19
9.1 O claustro do profesorado.....	19
9.2 O equipo directivo.....	19
9.3 Órganos de coordinación docente.....	20
10 - DIFUSIÓN, SEGUIMENTO E AVALIACIÓN DO PLAN.....	20
10.1 DIFUSIÓN.....	20
10.2 AVALIACIÓN.....	20
11 - AULA DE CONVIVENCIA INCLUSIVA.....	21
12 - MEDIACIÓN ESCOLAR.....	22

13 - PROTOCOLO SOBRE CONDUCTAS CONTRARIAS Á CONVIVENCIA ESCOLAR E MEDIDAS DE CORRECCIÓN.....	23
13.1 CONDUCTAS GRAVEMENTE PERXUDICIAIS PARA A CONVIVENCIA NO CENTRO.....	23
13.2 CONDUCTAS LEVES CONTRARIAS Á CONVIVENCIA.....	23
13.3 PRESCRICIÓN DAS CONDUCTAS CONTRARIAS Á CONVIVENCIA.....	24
13.4 MEDIDAS CORRECTORAS.....	24
13.5 PROGRAMAS E ACTUACIÓNS COMPLEMENTARIAS ÁS MEDIDAS CORRECTORAS.....	24
13.6 PROCEDEMENTOS CONCILIADOS DE RESOLUCIÓN DOS CONFLICTOS.....	25
13.7 MEDIDAS CORRECTORAS DAS CONDUCTAS GRAVEMENTE PREXUDICIAIS PARA A CONVIVENCIA.....	25
13.8 MEDIDAS CORRECTORAS DAS CONDUCTAS LEVES CONTRARIAS Á CONVIVENCIA.....	25
13.9 GRADUACIÓN DAS MEDIDAS CORRECTORAS.....	26
13.10 PRESCRICIÓN DAS MEDIDAS CORRECTORAS.....	26
13.11 PROCEDEMENTO PARA A IMPOSICIÓN DAS MEDIDAS CORRECTORAS.....	26
13.12 RESPONSABILIDADE DAS NAIS E PAIS OU DAS TITORAS OU TITORES.....	27
14 - PROTOCOLO PARA A PREVENCIÓN, DETECCIÓN E TRATAMENTO DAS SITUACIÓNS DE ACOSO ESCOLAR.....	28
14.1 IDENTIFICACIÓN DO ACOSO ESCOLAR.....	29
14.2 PROTOCOLO DE ACTUACIÓN.....	30
14.3 ESTRATEXIAS DE PREVENCIÓN.....	39
15 - CIBERACOSO.....	43
15.1 DEFINICIÓN.....	43
15.2 CRITERIOS DE IDENTIFICACIÓN DO CIBERACOSO.....	44
15.3 TIPOS DE CIBERACOSO.....	44
15.4 PROTOCOLO DE ACTUACIÓN.....	44
15.5 ESTRATEXIAS PREVENTIVAS.....	45
15.6 PROFESORADO E CENTRO.....	45
15.7 ALUMNADO.....	46
15.8 PAIS E FAMILIARES.....	46
16 - ANEXOS.....	46

1 INTRODUCCIÓN

O enfoque da convivencia no Centro ten unha visión construtiva e positiva, polo que as actuacións van encamiñadas ao desenvolvemento de comportamentos axeitados para convivir mellor e resolver conflitos, a través da participación, dunhas boas canles de comunicación e da prevención de problemas de conduta.

O punto de partida para a elaboración do Plan de convivencia, que forma parte do Plan de Acción Titorial, debe ser unha clarificación de conceptos, que evite confusións provocadas polo uso dun mesmo termo por varias persoas que lle outorgan significados diferentes.

Así, para levar a cabo esta clarificación, tomáronse como referencia as consideracións terminolóxicas e conceptuais que aporta a Xunta De Galicia no libro "Plan Integral de mellora da convivencia escolar".

Os dous términos que máis levan a controversia son os de **violencia e agresividade** xa que é habitual que na nosa sociedade se empreguen estas palabras como se foran sinónimas ; pero realmente non significan o mesmo. Por iso se escolleron para iniciar esta aclaración conceptual.

A agresividade é unha emoción, un estado psicofísico asociado a outros estados naturais como o odio, o medo, a dor, a frustración, o rancor, a envexa, etc. Trátase, pois, dun estado interno do organismo derivado dun determinado conflito co exterior.

A violencia, pola contra, é unha conduta, a eventual descarga física desa agresividade, co fin explícito de danar ou destruír ao obxecto do conflito.

Ou sexa, aínda que toda violencia implica agresividade, non toda agresividade se converte en violencia.

A comunidade científica coincide en resaltar como **violencia** as condutas que agriden física ou psicolxicamente a alguén, e que pretenden causar dano.

Só ese dicir que a violencia é "*natural*" nos seres humanos. Esta "*naturalización*" da violencia está en contradición coas publicacións, estudos e investigacións da comunidade científica que insisten en reiterar que é a **agresividade** -ese estado de alerta diante dun perigo, real ou ficticio- a que se pode considerar como innata e non a agresión. Pola contra, a violencia apréndese; é o resultado dunha longa e continua aprendizaxe con axentes tan diversos como a familia, os medios de comunicación, os iguais e a sociedade en xeral. Polo mesmo, a violencia tamén se pode controlar e erradicar.

O matonismo, acoso entre iguais ou o chamado **bullying**, fai referencia a situacións reiteradas, dilatadas no tempo, de intimidación, ameaza, agresión ou abuso, que sofre unha persoa como consecuencia da acción doutra persoa ou dun grupo.

O vandalismo prodúcese cando se observan comportamentos ou actitudes de destrución e devastación no mobiliario, edificios ou recursos materiais dun centro ou das persoas, sen consideración nin respecto ningún.

Os Comportamentos disruptivos, son maioritarios nos centros educativos, faise referencia a moi distintos fenómenos que acontecen a diario e que poden estar relacionados co currículo (falla de hábitos de traballo, non realización das actividades escolares, despreocupación, etc.), cos compañeiros (mentir ou falsear a realidade, mostrar incapacidade para o diálogo, xogar dentro da clase interrompendo aos demais, etc.), co profesorado (mentir, falar a berros, o desprezo , o desdén, xogar dentro da clase para interromper, etc.) ou en relación co centro (non aceptar as normas, deambular polo centro). Ademais, hai que engadir outras problemáticas na relación socio-familiar: problemas familiares graves; proximidade ao mundo das adicións; carencias afectivas, culturais e sociais, emulación do antiheroe ou sobrevaloración de comportamentos antisociais polos medios de comunicación e as redes sociais.

O **absentismo escolar** é a falta de asistencia habitual ás aulas; non é un fenómeno moi frecuente, pero para atallalo é clave a colaboración interinstitucional e multidisciplinar no ámbito local e municipal. Fortalecendo as relacións dentro das comunidades educativas, orientándose por principios proactivos e prestando especial importancia á asistencia do alumnado ao centro e as posibles faltas que poida ter, o problema do absentismo será doado de prever , atallar e, mesmo de evitar na súa totalidade.

O conflito: a definición máis simple, e a que a maioría de nós posiblemente elixiríamos, é a que se refire a unha situación na que dúas ou máis persoas non están de acordo coa forma de actuar dunha delas ou de varias, ou con que unha delas tome as decisións.

Cando se fala de **conflito**, de conflitividade, con frecuencia téndese a percibilo de maneira negativa e considérase que se debe fuxir deles. Isto acontece porque se confunden coa forma en que habitualmente se pretenden resolver, desde unha visión negativa do conflito. No entanto, a visión positiva considera que os conflitos existiron, existen e seguirán a existir no futuro, porque son o resultado da propia liberdade; das diferenzas de criterios; de aspiracións, desexos e intereses contrapostos das persoas, grupos ou nacións. A clave, polo tanto, non está en negar os conflitos, senón en aprender a resolvelos pacificamente, por medio do diálogo, da comunicación, do acordo, da negociación, do entendemento, da tolerancia e da concordia.

A **disciplina** fai referencia ao respecto a normas democráticas de convivencia, elaboradas e asumidas como propias por todos os sectores implicados, sexa na aula, no centro ou en calquera organización social ou actividade.

É un concepto que pode chegar a ter connotacións negativas pola súa propia historia pasada, aínda que se sabe que é unha necesidade persoal e social.

Por exemplo, a autodisciplina forma parte da bagaxe dunha persoa á hora de enfrontarse cun traballo ou con calquera actividade: educativa, laboral, deportiva ou doutra índole.

A **convivir**, a compartir vivencias xuntos, apréndese interactuando; fomentando as boas relacións interpersoais, o autoconhecimento, a autoestima, a autopacificación crítica; desde o diálogo, a escoita activa, a participación, o compromiso e a asunción de responsabilidades.

A educación para a convivencia debe proporcionar ao suxeito uns coñecementos e hábitos para vivir de forma digna nun contexto gratificante sen que xurdan conflitos entre os individuos do grupo ou cos alleos ao mesmo.

2 O CENTRO.

2.1 SITUACIÓN XEOGRÁFICA E SOCIOECONÓMICA

O CEIP "M. F. IRIBARNE" comezou a súa actividade no curso escolar 1972/73. En 1979 ampliouse o edificio ante o crecemento da poboación escolar.

É un centro de titularidade pública que conta con unidades de Educación Infantil e Primaria e que se atopa no concello de Cariño, que pertence á comarca do Ortegal. O concello de Cariño está situado ó norte da provincia de A Coruña, entre a serra de A Capelada e o cabo Ortegal; linda ao norte co mar Cantábrico e o océano Atlántico, ao sur co concello de Ortigueira, ao suroeste co concello de Cedeira e ao sueste coa ría de Cariño-Ortigueira.

O colexio está situado na zona coñecida como A Solana, no límite das parroquias de Cariño e A Pedra, a carón da praia de A Basteira..

Pola súa situación aberta ó mar, a xente vive basicamente da pesca e das súas industrias conserveiras. Outros medios de vida son a explotación forestal, o comercio e a hostalería, xunto coa industria de extracción de dunita.

No mesmo concello de Cariño hai un instituto de ensino secundario , e está previsto que comece a funcionar un Punto de Atención á Infancia , ademais de servizos de animación cultural e deportiva que colaboran estreitamente co centro educativo organizando distintas actividades.

2.2 AS DEPENDENCIAS DO CENTRO

O CEIP Manuel Fraga Iribarne ten as súas unidades e recursos materiais localizados en distintos núcleos. A continuación, se especifican as dependencias das que constan eses núcleos:

- Planta baixa: 6 aulas (una delas con Encerado Dixital Interactivo), aseos de nenos/as, taller de Educación Artística, Conserxería, vestíbulo, Salón de Actos, aula de usos múltiples, almacén de material didáctico e almacén do servizo de limpeza.
- 1ª Planta: 4 aulas, 2 aseos de nenos/as, 2 aseos de profesores/as, varios despachos (Dirección, Secretaría e Xefatura de Estudos), o cuarto de comunicacións (o centro conta con conexión á rede en tódolos locais docentes e despachos, xa que a Consellería procedeu ó canleado integral do mesmo), a Sala de Mestres, o Departamento de Orientación e a Sala de Reprografía.
- 2ª Planta: 4 aulas, a aula de Inglés, a aula de Informática (con varios ordenadores conectados por rede interna e con acceso a internet), unha aula de usos múltiples, a aula de Audición e Linguaxe a aula de Pedagogía Terapéutica e aseos do alumnado.
- Ampliación: 4 aulas, o Laboratorio, a Biblioteca, a Aula de Música, unha Sala de Reunións, aseos de nenos/as, un aseo de profesores e un Almacén.
- Outras dependencias: un patio cuberto, o Ximnasio, duchas e aseos de nenos/as. Ademais, o centro utiliza a tempo parcial un pavillón polideportivo do que é titular o concello, e para os efectos das normas de convivencia considérase un espazo docente. No patio exterior de recreo dispónse de tres pistas de deportes, recinto da caldeira de calefacción e a residencia do conserxe.

2.3 OS RECURSOS PERSOAIS

En canto ós recursos persoais compre indicar que son os regulados na **Orde do 27 de xuño de 2005** pola que se establece o número de unidades e os postos de traballo docentes dos centros públicos dependentes da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria nos niveis de educación infantil, primaria e educación especial, e as súas posteriores modificacións. Así mesmo, hai que indicar que á marxe do equipo docente, o centro dispón dun conserxe ,persoal de limpeza e unha técnico auxiliar educativa.

Respecto do alumnado, cabe destacar que no centro se encontran escolarizados alumnos, distribuídos nas unidades de EI e as de EP.

3 ANÁLISE DA SITUACIÓN

Despois de tantos anos de funcionamento podemos afirmar que no noso C.E.I.P. non existiron graves problemas de convivencia. O clima do Centro é positivo e o sistema de relacións, tanto dentro dos diferentes sectores da Comunidade educativa como entre eles, é correcto e respectuoso.

Na actualidade o clima de convivencia no centro é bo. Non se observan serios problemas, aparecendo de cando en vez, principalmente nos últimos cursos da Educación Primaria, algún conflito esporádico, que se resolve fundamentalmente co diálogo e con algunha medida disciplinaria de carácter menor (quedar sen recreo, algunha tarde, charla co director, reunión cos pais etc).

Non é habitual tomar algunha medida máis severa. Esta baixa conflictividade vai desaparecendo nos niveis de Educación Infantil.

Os profesores manifestan maioritariamente que o comportamento de alumnos é, habitualmente, bo e respectuoso. Que se atopan a gusto no Centro.

As condutas máis reprobadas polo profesorado son as que teñen que ver cos alumnos que demostran pouco interese polas súas clases, que non traballan, que non traen o material necesario, que non poñen atención ou /e distraen aos seus compañeiros, interrompendo a marcha normal da clase. Dan unha importancia especial ao comportamento do alumno que supón falta de respecto ao profesor.

Algúns quéixanse de que non todos os profesores establecen as mesmas normas nas aulas cos alumnos; é dicir que algúns deixan comer goma, ou ir ao baño despois do recreo, saír aos corredoiros... etc, mentres outros non o permiten. Polo tanto ao non aplicar as mesmas normas á vez prodúcense inxustizas que poden provocar conflitos .

Ás familias preocúpalles principalmente os comportamentos dos alumnos que interfíren no proceso de ensino - aprendizaxe dos seus fillos, que impiden que as clases se desenvolvan con normalidade.

Os alumnos soen conceder importancia a que se respecten as súas pertenzas, que non os insulten e a que o comportamento dos compañeiros non lles afecte directamente.

3.1 EXPERIENCIAS PREVIAS DO CENTRO ANTE ESTAS SITUACIÓNS

Para poder reflectir como o centro se enfrontou ou tratou ata o de agora ás pequenas incidencias que foron xurdindo é necesario facer mención dos documentos do centro que se teñen como referencia en materia de convivencia escolar. Ben explicitando os valores, normas, hábitos, condutas e actitudes que se pretenden inculcar dende o centro e que forman parte das sinais de identidade do centro mediante o P.E.C.; ben establecendo a forma democrática de organización do centro tomando como base os dereitos e obrigas de cada membro da comunidade escolar, mediante o Documento de Normas de Organización e Funcionamento do Centro, que se constitúe no medio par resolver os problemas concretos que a vida escolar orixina; ou ben tomando como referencia o P.A.T., xa que a acción titorial é unha das funcións docentes máis importantes na educación para a convivencia, e neste documento inclúense accións encamiñadas a mellorar a convivencia.

Así, no noso centro e no relativo a convivencia, nestes documentos reflíctese o que sigue:

3.2 P.E.C.:

Reflicte unha serie de valores e normas de acordo as que se trata de educar aos nosos alumnos: pluralismo, coeducación, tolerancia, paz, autodisciplina e responsabilidade, autoestima e dignidade, solidariedade e cooperación.

E os seguintes hábitos, condutas e actitudes: seguridade, interese, responsabilidade, organización, vontade, constancia, criterio persoal, método de aprendizaxe, investigación, liberdade, creatividade, diversidade, cooperación, identidade.

3.3 NORMAS DE ORGANIZACIÓN E FUNCIONAMENTO:

Establece:

- O réxime funcional de convivencia con unhas normas xerais para as entradas e as saídas.
- Os dereitos de deberes dos alumnos.
- As normas de convivencia.
- A aplicación de normas e sancións.
- O procedemento para a tramitación dos expedientes disciplinarios

3.4 P.A.T.:

Neste documento menciónanse obxectivos e funcións dos profesionais implicados que están directamente relacionados ca convivencia escolar e que implican unha serie de actividades para favorecer a convivencia escolar. Exemplo:

Obxectivo xeral: educar de forma integral. Acción que supón: interacción axeitada tanto a nivel persoal como de grupo.

Funcións da persoa titora:

- Encauzar as demandas, inquedanzas e suxestións xurdidas entre os seus titorandos.
- Analizar as relacións que se establecen dentro e fóra da aula e a súa utilidade nos agrupamentos dentro da aula.
- Informar ao resto do profesorado que imparte docencia aos seus titorandos das comunicacións das familias cando teñan transcendencia educativa.
- Recoller as valoracións do resto do profesorado que imparte docencia no seu grupo sobre a situación, comportamento e rendemento académico do alumnado. Esta información poderá trasladarse ás familias nas entrevistas, ou de ser necesario poderá participar na entrevista co pai/nai do alumnado outro/a mestre/a. A recollida de información poderase facer mediante un modelo de formulario que estará dispoñible na xefatura de estudos.

Ademais en cada etapa (E.I., E.P.) e nivel educativo están programadas unha serie de actividades cos seus correspondentes obxectivos específicos nos que se trata dende a acción titorial a educación en valores, as medidas que se tomarán no caso de producirse conflitos entre compañeiros, e a promoción de condutas respectuosas coas persoas.

3.5 P.X.A.

Inclúese, a celebración o día 30 de xaneiro do Día Internacional da Paz e non Violencia.

Así, realízase actividades cos alumnos que teñen como obxectivo adestralos en habilidades sociais, para fomentar a convivencia, a integración e a participación dos alumnos na vida do centro. Xunto a esta labor eminentemente formativa, tamén se aplican as normas de convivencia establecidas no R.R.I., procurando observar as normas e corrixindo a condutas contrarias as mesmas.

Pero ademais, e como ao falar da convivencia escolar non só nos referimos á convivencia dos alumnos, dende o P.E.C., dende a P.X.A., e dende o P.A.T. establécense unha serie de criterios a ter en conta para: cubrir baixas do profesorado, adscrición das titorías, e adscrición do alumnado ás aulas. Criterios que son coñecidos por todos, e que evitan que xurdan conflitos por tales motivos.

4 OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DERIVADOS DA ANÁLISE PREVIA

O Plan de Convivencia do noso centro ten como obxecto promover e desenvolver actuacións relativas ao fomento da convivencia, tendo en conta o seguintes principios básicos:

- Desenvolvendo **relacións axeitadas** entre todos os compoñentes da nosa comunidade educativa.
- Favorecendo a **resolución pacífica e educativa** dos conflitos que se presenten.
- Priorizando **actuacións preventivas** destinadas ao coñecemento previo dos dereitos e deberes de todos os membros da comunidade educativa e das normas necesarias para unha convivencia pacífica e respectuosa. Empregando o Plan de Acción Titorial, os Boletíns Informativos para as Familias, e as accións para a súa divulgación e interiorización.
- Implicando a **todos os sectores da comunidade educativa** na difusión, coñecemento, aplicación e seguimento do Plan de Convivencia, co fin de evitar incoherencias nas actuacións para reforzar condutas positivas.

Estes principios básicos concrétanse nos seguintes obxectivos:

- Mellorar o ambiente do centro fomentando a participación, o respecto, a colaboración, a sensibilización, e cimentando as relacións persoais no respecto mutuo, a comprensión, a solidariedade, e a interiorización das normas de convivencia.
- Crear un entorno escolar caracterizado pola cordialidade, interese positivo, e a implicación dos adultos.

- Desenvolver unha intervención preventiva como medio para lograr un bo clima de convivencia.
- Potenciar o papel da autoridade que debe recaer no adulto.
- Encauzar a resolución de conflitos mediante técnicas de como a mediación; priorizando a súa resolución mediante a negociación, e o esforzo conxunto do profesor e os alumnos.
- Reducir ao mínimo as condutas disruptivas que perturban o clima da aula para evitar a conflictividade e diminuír as condutas máis graves.
- Proceder ante os problemas de conduta seguindo uns principios de actuación coherente que orienten as intervencións de todos os profesores, evitando contradicións que desorienten aos alumnos, e establecendo límites claros da conduta inaceptable.
- Aplicar sancións proporcionadas que non supoñan hostilidade nin agresión física; empregando as medidas punitivas como último recurso para solucionar os problemas de convivencia, e só cando as estratexias motivacionais e educativas non deran resultado ou a non intervención poda xerar males maiores.
- Actuar ante os conflitos actuais de forma proactiva, e dicir, como medio positivo e construtivo para a prevención dun conflito futuro.

As actitudes que se pretenden favorecer con este Plan son:

1. Participar nas actividades formativas e, especialmente, nas orientadas ao desenvolvemento dos currículos.
2. Seguir as directrices do profesorado respecto á súa educación e aprendizaxe.
3. Asistir a clase con puntualidade.
4. Cumprir e respectar os horarios aprobados para o desenvolvemento das actividades do centro.
5. Participar e colaborar na mellora da convivencia escolar e en ao consecución de un adecuado clima de estudio no centro, respectando o dereito dos seus compañeiros á educación.
6. Respectar a liberdade de conciencia e as conviccións relixiosas e morais.
7. Respectar a dignidade, integridade e intimidade de todos os membros da comunidade educativa.
8. Non discriminar ningún membro da comunidade educativa por razón de nacemento, raza, sexo ou por calquera outra circunstancia persoal ou social.
9. Respectar as normas de organización, convivencia e disciplina do centro educativo.
10. Conservar e facer bo uso das instalacións do centro e dos materiais didácticos e respectar as pertenzas dos outros membros da comunidade educativa.

5 ACTUACIÓNS E MEDIDAS A DESENVOLVER.

PRESENTACIÓN DO PLAN DE CONVIVENCIA.

O Plan de Convivencia será presentado a toda a comunidade educativa; primeiramente na Comisión da Convivencia do Centro no que están representados todos os membros da comunidade educativa, e seguidamente difundirase para o seu coñecemento por parte de todos os pais/nais, mestres/mestras por medio da páxina web do centro e por medio de copias do mesmo en papel impreso.

DECÁLOGO DA CONVIVENCIA NA AULA.

- Cada mestre, na súa titoría, e a principios de curso, dedicará o tempo que considere necesario para consensuar e redactar co seu grupo de alumnos un decálogo da convivencia na aula.
- Este decálogo será elaborado por todos os alumnos/as do grupo e será coordinado polo titor.
- Estará suxeito a modificacións e ampliacións de normas ao longo do curso, pero tales modificacións deberán ser consensuadas por todo o grupo.

- O decálogo colgárase nun lugar visible da aula , e ao final de todo todos firmarán o seu compromiso de cumprir as normas que no decálogo se establecen.

5.1 ACTUACIÓNS PARA FAVORECER A CONVIVENCIA.

No plan xeral anual incluíranse medidas para a prevención , sensibilización e promoción de hábitos que melloren a convivencia escolar. Cada membro do claustro poderá facer as achegas que considere oportunas , que deberán incorporarse ao plan xeral anual.

A modo de exemplo cítanse algunhas actividades:

5.1.1 CELEBRACIÓN DO DÍA PA PAZ E DA SEMANA DA CONVIVENCIA.

Aproveitando que o día 30 de xaneiro celébrase o Día da Paz, esa semana tamén se celebrará no centro a Semana da Convivencia. Nesta semana levaranse a cabo diversas actividades que serán planificadas con antelación e coordinadas por unha persoa do centro que ven puidera ser a xefa do departamento de orientación xa que dende a súa posición ten facilidade para poder deseñar, debater , e coordinar actividades cos ciclos nas reunións semanais do departamento de orientación; así como coñecemento e acceso a programas de habilidades sociais e diverso material didáctico que se pode empregar durante esta semana como son vídeos, xogos, unidades didácticas, libros, ...; podendo contar sempre coa colaboración doutras persoas que teñan acceso ou estean implicadas dalgún xeito nalgunha destas áreas como pode ser o/a coordinador/a da biblioteca, o/a coordinador/a de actividades extraescolares e complementarias, ou mestres especialistas en educación física.

Proposta de actividades a desenvolver na Semana da Convivencia:

- Manifesto pola Paz e solta de pombas.
- Cuestación anónima que cada ano se adica a unha organización non gubernamental.
- Batida para a recollida no patio de recreo do lixo e para o fomento do coidado do medio ambiente e das dependencias do centro.(estas batidas poderán facerse a longo do curso cada vez que se considere necesario e a modo de recordatorio).
- Desenvolvemento de unidades didácticas sobre habilidades sociais.
- Visionado de vídeos didácticos sobre resolución de conflitos.
- Asembleas ou charlas formativas por parte de profesional cualificados sobre a convivencia, a resolución de conflitos,...
- Organización de xogos cooperativos.

5.1.2 CONVERSAS REGULARES OU OCASIONAIS POR PARTE DO TITOR.

Cada titor desenvolverá conversas regulares ou ocasionais (cando xurda un conflito dentro a aula) co seu grupo de alumnos coa finalidade de fomentar valores democráticos de tolerancia, igualdade, xustiza, mellora da comunicación, ... e tratar de reducir, na medida do posible os conflitos.

5.1.3 REALIZACIÓN DE TRABALLOS ESCRITOS SOBRE SOLUCIÓN DE CONFLITOS.

Cando se produza un conflito por parte dun alumno ou grupo de alumnos o mestre titor, ou no seu caso o mestre responsable da aula nese momento pedirá aos alumnos implicados que elaboren unha redacción escrita sobre o problema que tiveron e reflexionando sobre as causas e as consecuencias do problema, as persoas implicadas, posibles solucións, os sentimentos que tiveron ante ese problema,.... Esta redacción estará baseada na creatividade dos alumnos afectados , e poderá debaterse sobre ela co mestre, unha vez finalizada.

5.1.4 DRAMATIZACIÓNS SOBRE NORMAS DE CORTESÍA,...

Poderanse realizar dramatizacións cos alumnos relacionadas con formas de cortesía, e comportamentos ante determinadas situacións sociais da vida real.

Por exemplo :

- Formas de dirixirse a un profesor, a un compañeiro, ao rei, aos pais,..
- Formas de comportamento na aula, a hora da comida, no recreo, nas saídas e entradas ao centro, na sala do médico,.....
- Formas de saudar a un amigo, a un profesor, a un neno pequeno, a unha persoa maior,....
- Conversas con diferentes persoas, en diferentes situación, ... Tratando de que observen, analicen e comprendan as diferenzas entre uns casos e outros.

6 PROCEDEMENTOS DE ACTUACIÓN

No Documento de Normas de Organización e Funcionamento do noso centro establécense as normas xerais de convivencia do centro, e os dereitos e deberes dos alumnos que serán a referencia para favorecer unha boa convivencia. Así mesmo, tamén se establecen uns procedementos de actuación que serán os que se terán en conta no caso de producirse algunha incidencia.

7 NORMAS XERAIS DE CONVIVENCIA

As normas de convivencia do centro, recollidas no Documento de Normas de Organización e Funcionamento do Centro, poderán concretar os deberes dos alumnos e establecerán as correccións que correspondan polas condutas contrarias ás ditadas normas. Todo elo, de acordo con o disposto neste Título.

Os incumprimentos das normas de convivencia terán que ser valorados considerando a situación e as condicións persoais do alumno.

As correccións que deban aplicarse polo incumprimento das normas de convivencia terán un carácter educativo e recuperador, deberán garantir o respecto aos dereitos do resto dos alumnos e procurarán mellorar as relacións de todos os membros da comunidade educativa.

Serán obxecto de corrección disciplinaria as condutas contrarias ás normas de convivencia realizadas polo alumnado dentro do recinto escolar ou durante o desenvolvemento de actividades complementarias e extraescolares, así como durante a prestación dos servizos de comedor e transporte escolar.

Así mesmo, poderán corrixirse disciplinariamente as condutas do alumnado que, aínda que realizadas fóra do recinto escolar, estean motivadas ou directamente relacionadas coa vida escolar e afecten aos seus compañeiros ou compañeiras ou a outros membros da comunidade educativa e, en particular, as actuacións que constitúan acoso escolar.

As posibles condutas contrarias ás normas de convivencia realizadas mediante o uso de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos que teñan conexión coa actividade escolar considéranse incluídas no ámbito de aplicación desta normativa.

O alumnado está obrigado a reparar os danos que cause, individual ou colectivamente, de forma intencionada ou por negligencia, ás instalacións e aos materiais do centro docente, incluídos os equipos informáticos e o software, e aos bens doutros membros da comunidade educativa, ou a facerse cargo do custo económico da súa reparación. Así mesmo, está obrigado a restituír o subtraído ou, se non for posible, a indemnizar o seu valor. As nais e pais ou as titoras ou titores serán responsables civís nos termos previstos pola lexislación vixente.

Cando se incorra en condutas tipificadas como agresión física ou moral, deberase reparar o dano moral causado mediante a presentación de escusas e o recoñecemento da responsabilidade dos actos, ben en público ou en privado, segundo corresponda pola natureza dos feitos e de acordo co que, de ser o caso, determine a resolución que impoña a corrección da conduta.

O réxime de responsabilidade e reparación de danos establecido neste artigo é compatible coas correccións disciplinarias que, de ser o caso, correspondan.

7.1 ENTRADAS

En sesión normal as horas de entrada serán as 9,30 horas da mañá. Os alumnos accederán aos patios do colexio por tres portas : os transportados polas laterais que se abren á zona de estacionamento de autocares e os que non fan uso do servizo de Transporte Escolar pola porta do fronte do edificio. Para acceder ás aulas teranse en conta as seguintes instrucións:

Como norma xeral o alumnado accederá ao edificio a través da porta do patio interior.

Alumnado de Educ. Primaria: comezará a subir ás aulas cando o indica o sinal de serea, de xeito tranquilo e sen causar molestias ao resto do alumnado.

Alumnado de Educ. Infantil: esperará ás indicacións do profesorado de garda.

Nos momentos de baixada e subida ao autobús por parte do alumnado, o profesorado de garda exercerá a vixianza e control do alumnado que fai uso do transporte.

O profesorado de garda encargárase tamén de conducir ao alumnado transportado de Educ. Infantil cara ao patio interior.

7.2 SAÍDAS

O horario de saída será as 14,30 horas.

7.3 DISPOSITIVOS ELECTRÓNICOS

Prohíbese o uso de teléfonos móbiles e outros dispositivos electrónicos como mecanismo de comunicación , xogo e/ou rexistro de imaxes ou sons durante os períodos lectivos. O profesorado poderá autorizar temporalmente o uso destes dispositivos como ferramenta pedagóxica, dentro da aula e sen toma de fotografías.

No caso de alumnos ou alumnas que utilicen dispositivos electrónicos sen autorización poderase solicitar a súa entrega voluntaria , coa devolución ao rematar o período lectivo. Se o subxecto négase á entrega do dispositivo , comunicárase á dirección do centro para poñer en coñecemento do pai/nai/representante legal do alumno/a esta situación.

En ningún caso o profesorado manipulará o dispositivo electrónico nin accederá ao contido.

7.4 DEREITOS E DEBERES DO ALUMNADO

Todos o alumnado do C.E.I.P. "M. Fraga Iribarne" ten os mesmos dereitos e deberes sen máis distinción que as derivadas da súa idade e do ensino que se atopan cursando.

O exercicio dos deberes e dereitos do alumnado realizarase no marco das atribucións conferidas pola lexislación de referencia.

Os órganos de goberno do Centro, no ámbito das súas competencias, velarán polo correcto exercicio de dereitos e deberes dos alumnos e garantirán a súa efectividade.

O Consello Escolar do Centro é o órgano competente para a resolución de conflitos e a imposición de sancións en materia de disciplina dos alumnos.

O Consello Escolar velará polo correcto exercicio dos dereitos e deberes dos alumnos. Para facilitar dito cometido constituirase unha Comisión de Convivencia, composta por todos os membros do citado órgano colexiado. As funcións principais de dita comisión serán as de resolver e mediar nos conflitos prantexados e canaliza-las iniciativas de tódolos sectores da comunidade educativa para mellora-la convivencia, o respecto mutuo e a tolerancia no Centro.

Os órganos de goberno do Centro, así como a Comisión de Convivencia adoptarán as medidas preventivas necesarias para garantir os dereitos dos alumnos e impedir a comisión de feitos contrarios ás normas de convivencia do Centro. Con esta fin potenciarase a comunicación constante e directa cos pais ou representantes legais dos alumnos.

O Consello Escolar elaborará, sempre que o estime oportuno e, en todo caso, unha vez ó ano, un informe que formará parte da memoria final de curso sobre o funcionamento do Centro, no que se avaliarán os resultados da aplicación das normas de convivencia, dando conta do exercicio polos alumnos dos seus dereitos e deberes, analizando os problemas detectados na súa aplicación efectiva e propoñendo a adopción de medidas oportunas.

Recoñécenselle ao alumnado os seguintes dereitos básicos de convivencia escolar, sen prexuízo dos establecidos nas leis orgánicas de educación:

- a) A recibir unha formación integral e coeducativa que contribúa ao pleno desenvolvemento da súa personalidade nun ambiente educativo de convivencia, liberdade e respecto mutuo.
- b) A que se respecten a súa identidade, integridade e dignidade persoais.
- c) Á protección integral contra toda agresión física ou moral, e en particular contra a situación de acoso escolar.
- d) A participar directamente no proceso educativo cando sexa consultado pola Administración educativa.
- e) A participar na confección das normas de convivencia e na resolución pacífica de conflitos e, en xeral, a participar na toma de decisións do centro en materia de convivencia.

Son deberes básicos de convivencia do alumnado:

- a) Participar e colaborar na mellora da convivencia escolar e na consecución dun adecuado clima de estudo no centro, respectando o dereito dos seus compañeiros ou compañeiras á educación.
- b) Respetar a dignidade e as funcións e orientacións do profesorado no exercicio das súas competencias, recoñecéndoo como autoridade educativa do centro.
- c) Respetar a liberdade de conciencia, as conviccións relixiosas e morais, a igualdade de dereitos entre mulleres e homes e a dignidade, integridade e intimidade dos restantes membros da comunidade educativa.
- d) Respetar as normas de organización, convivencia e disciplina do centro docente.
- e) Conservar e facer un bo uso das instalacións e dos materiais do centro.
- f) Intervir, a través das canles regulamentarias, en todo aquilo que afecte a convivencia do seu centro docente.
- g) Seguir as directrices do profesorado respecto da súa educación e aprendizaxe.
- h) Asistir a clase con puntualidade e co material preciso.

7.5 DEREITOS E DEBERES DO PROFESORADO.

Son deberes do profesorado:

1. Respetar e facer respectar as normas de convivencia escolar e a identidade, integridade e dignidade persoais de todos os membros da comunidade educativa.
2. Adoptar as decisións oportunas e necesarias para manter un adecuado ambiente de convivencia durante as clases e as actividades e os servizos complementarios e extraescolares, corrixindo, cando lle corresponda a competencia, as condutas contrarias

á convivencia do alumnado ou, no caso contrario, poñéndoas en coñecemento dos membros do equipo directivo do centro.

3. Colaborar activamente na prevención, detección e erradicación das condutas contrarias á convivencia e, en particular, das situacións de acoso escolar.
4. Informar ás nais e pais ou ás titoras ou titores sobre o progreso da aprendizaxe e integración socioeducativa dos seus fillos ou fillas ou pupilos ou pupilas, cumprindo as obrigas de dispoñibilidade dentro do horario establecido no centro para a atención a aqueles que lle impoña a normativa aplicable.
5. Informar aos responsables do centro docente e, de ser o caso, á Administración educativa das alteracións da convivencia, gardando reserva e sigilo profesional sobre a información e as circunstancias persoais e familiares do alumnado.

Ao profesorado, dentro do marco legal establecido e no ámbito da convivencia escolar, recoñécenselle os seguintes dereitos:

1. A ser respectado, recibir un trato adecuado e ser valorado polo resto da comunidade educativa e pola sociedade en xeral no exercicio das súas funcións.
2. A desenvolver a súa función docente nun ambiente educativo adecuado no que se preserve en todo caso a súa integridade física e moral.
3. A participar e recibir a colaboración necesaria para a mellora da convivencia escolar e da educación integral do alumnado.
4. A que se lle recoñezan as facultades precisas para manter un adecuado ambiente de convivencia durante as clases e as actividades e os servizos complementarios e extraescolares.
5. Á protección xurídica adecuada ás súas funcións docentes.
6. A participar directamente no proceso educativo cando sexa consultado pola Administración educativa.
7. A acceder á formación necesaria na atención á diversidade e na conflictividade escolar e recibir os estímulos máis axeitados para promover a implicación do profesorado en actividades e experiencias pedagóxicas de innovación educativa relacionadas coa convivencia e a mediación.

CONDICIÓN DE AUTORIDADE PÚBLICA DO PROFESORADO.

1. No exercicio das funcións directivas e organizativas, docentes e de corrección disciplinaria, o profesorado ten a condición de autoridade pública e goza da protección recoñecida a tal condición polo ordenamento xurídico.

2. No exercicio das funcións de corrección disciplinaria, os feitos constatados polo profesorado e que se formalicen por escrito en documento que conte cos requisitos establecidos regulamentariamente teñen presunción de veracidade, sen prexuízo das probas que na súa defensa poida sinalar ou achegar o alumnado ou os seus representantes legais cando sexa menor de idade.

3. O profesorado está facultado para requirir ao alumnado, dentro do recinto escolar e tamén durante a realización de actividades complementarias e extraescolares, a entrega de calquera obxecto, substancia ou produto que porte e que estea expresamente prohibido polas normas do centro, resulte perigoso para a súa saúde ou integridade persoal ou a dos demais membros da comunidade educativa ou poida perturbar o normal desenvolvemento das actividades docentes, complementarias ou extraescolares. O requirimento previsto neste punto obriga a alumna ou alumno requirido á inmediata entrega do obxecto, que será depositado polo profesorado na dirección do centro coas debidas garantías, quedando á

disposición da nai ou pai ou da titora ou titor unha vez terminada a xornada escolar ou a actividade complementaria ou extraescolar, todo iso sen prexuízo das correccións disciplinarias que poidan corresponder. En calquera caso respectarase a privacidade dos datos no caso de dispositivos que almacenen información como pode ser un dispositivo tecnolóxico.

7.6 DEREITOS E DEBERES DO PERSOAL NON DOCENTE E DE SERVIZOS.

Son o conserxe, persoal de limpeza e técnico auxiliar educativo (persoa coidadora). As súas funcións responderán ás expresadas no Regulamento de Persoal Subalterno e de Institucións Escolares elaborado polo Concello, para o persoal que depende deste organismo, ou da lexislación estatal no caso da persoa coidadora.

O Centro, a través dos seus órganos unipersoais e colexiados, poderá presentar propostas tendentes á mellora do servizo.

O persoal non docente do centro docente, dentro do marco legal establecido e no ámbito da convivencia escolar, recoñécenselle os seguintes dereitos:

1. A ser respectado, recibir un trato adecuado e ser valorado polo resto da comunidade educativa e pola sociedade en xeral no exercicio das súas funcións.
2. A desenvolver as súas funcións nun ambiente adecuado no que se preserve en todo caso a súa integridade física e moral.
3. A participar, no exercicio das súas funcións, na mellora da convivencia escolar.
4. Á protección xurídica adecuada ás súas funcións.
5. A participar directamente no proceso educativo cando sexa consultado pola Administración educativa.

Son deberes do persoal de administración e de servizos:

1. Respetar e colaborar, no exercicio das súas funcións, para facer que se respecten as normas de convivencia escolar e a identidade, integridade e dignidade persoais de todos os membros da comunidade educativa.
2. Colaborar activamente na prevención, detección e erradicación das condutas contrarias á convivencia e, en particular, das situacións de acoso escolar.
3. Informar aos responsables do centro docente e, de ser o caso, á Administración educativa das alteracións da convivencia, gardando reserva e sigilo profesional sobre a información e as circunstancias persoais e familiares do alumnado.
4. Gardar sigilo e confidencialidade respecto das actuacións relacionadas co ámbito educativo das que teña coñecemento.

7.7 PROTECCIÓN DE DEREITOS E CUMPRIMENTO DOS DEBERES.

Será responsabilidade do equipo directivo velar polo cumprimento destes deberes e a adopción de medidas que protexan os dereitos dos membros da comunidade educativa.

Todo o profesorado que acompaña aos alumnos e alumnas nunha actividade extracolexial ten a obriga de actuar para evitar situacións contrarias á convivencia, ou adoptar medidas sancionadoras/reparadoras segundo establezan as Normas de Organización e Funcionamento do colexio.

Será responsabilidade do profesorado que exerce labores docentes cun grupo de alumnos e alumnas evitar situacións contrarias á convivencia.

8 COMISIÓN DE CONVIVENCIA

8.1 NORMATIVA.

1. A comisión de convivencia de cada centro constituirase no seo do seu consello escolar. Terá carácter consultivo e desempeñará as súas funcións por delegación do consello escolar, para facilitar o cumprimento das competencias que este ten asignadas en materia de convivencia escolar e velará pola correcta aplicación do disposto neste decreto, no plan de convivencia e nas normas de convivencia da cada centro.

2. A comisión de convivencia, na súa composición, integrará o principio de igualdade entre mulleres e homes de todos os sectores da comunidade educativa. Estará composta polas persoas representantes do alumnado, do profesorado, das familias e do persoal de administración e servizos. Será presidida pola persoa titular da dirección do centro e unha das persoas integrantes actuará como secretaria ou secretario, quen levantará a acta das súas reunións. O nomeamento das persoas integrantes da comisión de convivencia nos centros educativos corresponde ao director ou á directora por proposta dos colectivos representados. Os seus membros poden coincidir cos do consello escolar, pero non teñen que ser os mesmos necesariamente.

8.2 COMPOSICIÓN.

Considerando a estrutura actual do Consello Escolar, e por acordo de este, a Comisión de Convivencia do centro queda constituída por todos os membros do citado Consello Escolar.

8.3 FUNCÍONS.

- a) Elaborar o plan de convivencia do centro e dinamizar todos os sectores da comunidade educativa, incorporando as súas iniciativas e achegas no procedemento de elaboración, desenvolvemento e seguimento do citado plan.
- b) Adoptar as medidas preventivas necesarias para garantir os dereitos de todos os membros da comunidade educativa e o cumprimento das normas de convivencia do centro.
- c) Impulsar accións dirixidas á promoción da convivencia, especialmente o fomento de actitudes para garantir a igualdade entre mulleres e homes, a igualdade de trato de todos os membros da comunidade educativa e a resolución pacífica de conflitos.
- d) Propor ao consello escolar as medidas que considere oportunas para mellorar a convivencia, así como dar conta a este, cando menos dúas veces ao longo do curso, das actuacións desenvolvidas e das correccións e medidas disciplinarias impostas.
- e) Propor, de ser o caso, á persoa titular da dirección do centro persoas que poidan formar parte do equipo de mediación.
- f) Coñecer o cumprimento efectivo das correccións e medidas correctoras nos termos en que fosen impostas e informar o consello escolar sobre o grao de cumprimento da normativa vixente.
- g) Realizar o seguimento dos compromisos de convivencia subscritos no centro.
- h) Elaborar unha memoria anual sobre a análise da convivencia e conflitividade no centro, na cal se reflectan as iniciativas no ámbito do centro sobre a materia. Este informe será trasladado ao consello escolar do centro e ao correspondente servizo territorial de Inspección Educativa.
- i) Aqueloutras que lle sexan encomendadas polo consello escolar do centro docente ou polo órgano da Administración educativa con competencias na materia.

8.4 FUNCIONAMENTO.

A comisión de convivencia reunirse polo menos unha vez ao trimestre co fin de analizar a convivencia no colexio.

A/o secretaria/o levantará acta das reunións da Comisión de Convivencia.

Na acta anotarase: os asistentes, os puntos tratados, os acordos e as discrepancias, facendo un resumo da reunión. Cando algún membro quere que conste en acta ou non algunha parte da súa intervención, deberá manifestalo; ou xuntar unha transcripción da súa intervención nas 48 horas posteriores.

Dita acta deberá ser pasada ó "Libro de Actas " pola/o secretaria/o.

Esta acta deberá ser asinada pola directora e a secretaria.

Cando a comisión de convivencia o considere oportuno, e co obxecto de que informen no ámbito das súas respectivas competencias, poderá solicitar o asesoramento dos/ as profesionais do departamento de orientación que interveñen no centro, do profesorado titor relacionado co tema que se analice, do educador ou educadora social do concello onde estea o centro educativo ou doutros ou doutras profesionais segundo a problemática de que se trate, así como das asociacións do sector que poidan colaborar na mellora da convivencia.

9 OUTROS ÓRGANOS de xestión e control da convivencia.

9.1 O CLAUSTRO DO PROFESORADO

O claustro, ademais das funcións que lle atribúe o artigo 129 da Lei orgánica 2/2006, terá as seguintes funcións:

- a) Realizar propostas para a elaboración do plan de convivencia e das normas de convivencia do centro.
- b) Participar na avaliación anual da convivencia no centro, incidindo especialmente no desenvolvemento do plan de convivencia.
- c) Propor actuacións de carácter educativo, especialmente as relacionadas coa resolución pacífica de conflitos.

9.2 O EQUIPO DIRECTIVO

Ao equipo directivo do centro correspóndenlle as seguintes funcións:

- a) Elaborar, de ser o caso, o plan de convivencia do centro e as demais actuacións derivadas do desenvolvemento, seguimento, avaliación e revisión deste, así como as demais competencias da comisión de convivencia, mentres esta non estea constituída.
- b) Impulsar as actividades previstas no plan de convivencia, así como velar pola realización destas e polo cumprimento das normas de convivencia.

A dirección, ademais das funcións que lle atribúe o artigo 132 da Lei orgánica 2/2006, terá as seguintes funcións en materia de convivencia:

- a) Garantir as condicións para que exista no centro un adecuado clima escolar que favoreza a aprendizaxe e a participación do alumnado.
- b) Garantir o exercicio da mediación, a imposición de medidas correctoras e o desenvolvemento dos procesos e procedementos que se establecen neste decreto.
- c) Velar polo cumprimento das medidas correctoras por parte do alumnado.

De conformidade co artigo 132.f) da Lei orgánica 2/2006, correspóndelle á dirección a imposición das medidas correctoras, sen prexuízo do establecido no artigo 44 deste decreto, consonte o artigo 26 da Lei 4/2011, do 30 de xuño.

Á xefatura de estudos correspóndenlle as seguintes funcións, en materia de convivencia:

- a) Coordinar e dirixir as actuacións establecidas no plan de convivencia do centro e nas normas de convivencia do centro.
- b) Velar polo desenvolvemento coordinado e coherente das actuacións establecidas no plan de convivencia e das actuacións relativas á mellora da convivencia reflectidas nos respectivos plans de acción titorial e de atención á diversidade do centro.
- c) Promover o exercicio da mediación que se leve a cabo no centro.
- d) Organizar a atención educativa do alumnado a que se lle suspendese o dereito de asistencia á clase, no marco do disposto nas normas de organización e funcionamento do centro.

9.3 ÓRGANOS DE COORDINACIÓN DOCENTE

1. Os órganos de coordinación docente, no seu ámbito competencial, serán responsables de incorporar nas súas actuacións as medidas e os acordos adoptados, de conformidade co que estableza o plan de convivencia e as normas de convivencia do centro.
2. En todo caso, as medidas e os acordos do número anterior serán recollidos pola comisión de coordinación pedagóxica e polo resto dos órganos de coordinación docente para incluílos nos documentos institucionais do centro, concretamente nas concrecións curriculares de etapa, para asegurar a coherencia destes co proxecto educativo do centro e a programación xeral anual.

10 DIFUSIÓN, SEGUIMENTO E AVALIACIÓN DO PLAN

10.1 DIFUSIÓN.

Para a difusión do plan de convivencia levaranse a cabo actividades de presentación dirixidas ao profesorado, persoal non docente e familias. As persoas titoras serán as responsables de comentar este plan ao seu alumnado, utilizando unha linguaxe axeitada á idade dos nenos e nenas.

Este plan de convivencia, en formato dixital, será distribuído entre o profesorado, membros do Consello Escolar e familias que o soliciten. Tamén estará dispoñible para a visualización e descarga no sitio oficial do colexio en internet.

Para a **difusión** do Plan levaranse a cabo actividades como a que representa en primeiro lugar no apartado de actividades. Serán actividades de divulgación do Plan a todos os sectores da Comunidade Educativa utilizando diferentes canles como Internet (sitio web do colexio), distribución do documento en papel e formato dixital, presentación no claustro e nos diferentes departamentos e equipos, posibilidade de programar unha reunión coas familias para analizar o plan de convivencia, etc.

10.2 AVALIACIÓN.

A **avaliación** do Plan de Convivencia levarase a cabo a través de:

- Unha **avaliación inicial** que se levará a cabo antes de iniciar o deseño do Plan, mediante unha reflexión de aspectos relacionados coa convivencia no noso centro e coas actuacións que se desenvolveron ata o momento.
- Unha **avaliación continua** durante o seu desenvolvemento, de maneira que permita valorar o cumprimento dos obxectivos a curto prazo, modificar aspectos puntuais do programa que resulten axeitados e analizar a situación da convivencia no centro. Como instrumentos empregaranse fundamentalmente a observación e as reunións da Comisión da Convivencia, que terán lugar a lo menos unha vez ao trimestre.
- Unha **avaliación final**, ao finalizar o curso, onde se analizarán de forma xeral os logros acadados e os aspectos estruturais que será preciso cambiar de cara ao futuro. Ao rematar o

curso escolar a comisión de convivencia elaborará unha memoria co seguimento anual e coas propostas de mellora que considere necesarias. A memoria deberá ser aprobada polo Consello Escolar e formará parte da memoria anual do colexio.

- Os **criterios de avaliación** serán:
 - Adecuación do Plan aos destinatarios/as.
 - Grao de consecucións dos obxectivos propostos.
 - Adecuación da temporalización na que se levaron a cabo as actividades.
 - Grao de implicación de todos os responsables no desenvolvemento das actividades.
 - Grao de satisfacción dos implicados/as.

11 AULA DE CONVIVENCIA INCLUSIVA.

De ser necesario, e co fin de substituír o tempo que un alumno ou alumna estivese temporalmente privado do seu dereito de asistencia ao centro, como consecuencia da imposición de medidas correctoras, crearase a aula de convivencia inclusiva.

Co fin de mellorar a convivencia no colexio, e na procura dunha resposta educativa e reflexiva poderase crear unha aula de convivencia inclusiva tamén para atender ao alumnado que presente reiteradas faltas de comportamento. Neste caso será a/o Xefe/a de Estudos , oída a persoa responsable do Dto de Orientación e previa solicitude da mestra/e titor a que tomará a decisión de derivar ao alumno/a á aula de convivencia inclusiva.

Proceso de incorporación.

Automático se existe expulsión do colexio e o acepta a familia do alumno/a.

Por decisión da xefatura de estudos:

- A xefatura de estudos recibirá a solicitude da persoa titora e convocará unha reunión cos mestres que imparten docencia ao alumno/a , e a/o Xefa/e do Dto de Orientación.
- Unha vez analizada a situación, tomarase a decisión de incorporar ou non ao alumno/a á aula de convivencia.
- Comunicarase a decisión á familia/representantes legais e no caso de que exista conformidade, procederase coa atención do alumno/a na aula de convivencia inclusiva.
- O tempo de permanencia será dun día , e como máximo dous días ao mes.

Funcionamento da aula.

- A aula será un espazo físico non compartido e onde só estará o profesorado responsable e o alumnado sancionado.
- O profesorado asignado a aula será o mestre ou mestra de garda, cando non sexa posible , desenvolverá esa función un membro do equipo directivo ou outro mestre/a con dispoñibilidade horaria.
- Durante o tempo que o alumnado permaneza na aula de convivencia realizará tarefas relacionadas coa mellora da convivencia escolar, como pode ser unha ficha de descrición e reflexión sobre o problema, e intentarase manter o mesmo ritmo de traballo que os seus compañeiros de grupo/nivel.
- Elaborarase unha ficha rexistro que recolla unha descrición do comportamento do alumno/a e o traballo que fixo na aula de convivencia inclusiva.
- Estas fichas rexistro serán entregadas na secretaría do colexio para o seu almacenamento e custodia.
- Unha vez rematado o tempo de permanencia na aula de convivencia inclusiva, solicitarase unha reunión coa nai/pai do alumno/a co fin de valorar a medida. Poderase entregar unha copia das fichas rexistro.

- Deberase establecer un horario escolar que inclúa un recreo de duración igual ao recreo común do colexio. O Dto de Orientación determinará se o/a alumno/a pode coincidir no recreo cos seus compañeiros e compañeiras.

A ubicación da aula de convivencia inclusiva determinarase no momento da súa necesidade. Deberá ter unha dotación de material que permita a docencia e o traballo do alumno/a segundo a idade e nivel do neno/a.

12 MEDIACIÓN ESCOLAR.

Poderanse utilizar estratexias de prevención, resolución e reparación baseadas na intervención imparcial dunha terceira persoa que teña como obxectivo alcanzar un acordo satisfactorio entre as partes e poñer fin ao conflito.

Directrices para utilizar a mediación escolar.

- Só estará xustificada a creación dun equipo de mediación cando as persoas que interveñen no conflito estean na mesma situación de poder. Non se utilizará a mediación cando unha das persoas/grupo estea obxectivamente en inferioridade con respecto á outra persoa/grupo.
- Nos supostos menos graves de situacións de acoso , favorecerase a mediación realizada por alumnado con experiencia, formación e/ou cualificación.
- Manterase a figura da persoa instrutora.

13 PROTOCOLO SOBRE CONDUCTAS CONTRARIAS Á CONVIVENCIA ESCOLAR E MEDIDAS DE CORRECCIÓN.

13.1 CONDUCTAS GRAVEMENTE PERXUDICIAIS PARA A CONVIVENCIA NO CENTRO

Considéranse condutas gravemente prexudiciais para a convivencia no centro docente:

- a) As agresións físicas ou psíquicas, as inxurias e as ofensas graves, as ameazas e as coaccións contra os demais membros da comunidade educativa.
- b) Os actos de discriminación grave contra membros da comunidade educativa por razón de nacemento, raza, sexo, orientación sexual, capacidade económica, nivel social, conviccións políticas, morais ou relixiosas, discapacidades físicas, sensoriais ou psíquicas, ou calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social.
- c) Os actos individuais ou colectivos de desafío á autoridade do profesorado e ao persoal de administración e de servizos que constitúan unha indisciplina grave.
- d) A gravación, a manipulación e a difusión por calquera medio de imaxes ou informacións que atenten contra o dereito á honra, a dignidade da persoa, a intimidade persoal e familiar e a propia imaxe dos demais membros da comunidade educativa.
- e) As actuacións que constitúan acoso escolar.
- f) A suplantación de personalidade en actos da vida docente e a falsificación, alteración ou subtracción de documentos académicos.
- g) Os danos graves causados de forma intencionada ou por negligencia grave ás instalacións e aos materiais do centro docente, incluídos os equipos informáticos e o software, ou aos bens doutros membros da comunidade educativa ou de terceiros, así como a súa subtracción.
- h) Os actos inxustificados que perturben gravemente o normal desenvolvemento das actividades do centro, incluídas as de carácter complementario e extraescolar.
- i) As actuacións gravemente prexudiciais para a saúde e a integridade persoal dos membros da comunidade educativa do centro, ou a incitación a elas.
- j) Portar calquera obxecto, substancia ou produto gravemente perigoso para a saúde ou a integridade persoal de calquera membro da comunidade educativa. En todo caso, reputarase indisciplina grave a resistencia ou a negativa a entregar os obxectos cando se é requirido para iso polo profesorado.
- k) A reiteración, nun mesmo curso escolar, de condutas leves contrarias á convivencia.
- l) O incumprimento das sancións impostas.

13.2 CONDUCTAS LEVES CONTRARIAS Á CONVIVENCIA.

Considéranse condutas leves contrarias á convivencia:

- a) As condutas tipificadas como agresión, inxuria ou ofensa na alínea a), os actos de discriminación da alínea b), os actos de indisciplina da alínea c), os danos da alínea g), os actos inxustificados da alínea h) e as actuacións prexudiciais descritas na alínea i) do artigo anterior que non alcancen a gravidade requirida no devandito precepto.
- b) Portar calquera obxecto, substancia ou produto expresamente prohibido polas normas do centro perigoso para a saúde ou a integridade persoal do alumnado ou dos demais membros da comunidade educativa ou que perturbe o normal desenvolvemento das actividades docentes, complementarias ou extraescolares, cando non constituía conduta gravemente prexudicial para a convivencia de acordo coa alínea j) do artigo anterior.
- c) A inasistencia inxustificada a clase e as faltas reiteradas de puntualidade, nos termos establecidos polas normas de convivencia de cada centro docente.

d) A reiterada asistencia ao centro sen o material e equipamento preciso para participar activamente no desenvolvemento das clases.

e) As demais condutas que se tipifiquen como tales nas normas de convivencia de cada centro docente.

13.3 PRESCRICIÓN DAS CONDUCTAS CONTRARIAS Á CONVIVENCIA.

1. As condutas gravemente prexudiciais para a convivencia prescriben aos catro meses da súa comisión e as condutas leves contrarias á convivencia, ao mes.

2. O prazo de prescrición comezará a contarse desde o día en que a conduta se leve a cabo, salvo cando se trate dunha conduta continuada, caso no que o prazo de prescrición non se empezará a computar mentres aquela non cese.

3. No caso das condutas gravemente prexudiciais para a convivencia, interromperá a prescrición a iniciación, con coñecemento do interesado ou da interesada, do procedemento para a corrección da conduta, e continuarase o cómputo do prazo de prescrición para o caso de producirse a caducidade do procedemento.

13.4 MEDIDAS CORRECTORAS

1. As correccións que se apliquen polo incumprimento das normas de convivencia terán un carácter educativo e recuperador, garantirán o respecto dos dereitos do resto do alumnado e procurarán a mellora da convivencia no centro docente.

2. En todo caso, na corrección das condutas contrarias á convivencia aplicaranse os seguintes principios:

a) Ningún alumno ou alumna poderá ser privado do exercicio do seu dereito á educación, nin, no caso da educación obrigatoria, do seu dereito á escolaridade. Para estes efectos, non se entenderá como privación do dereito á educación a imposición das correccións previstas nesta sección que supoñen a suspensión da asistencia ás clases ou o cambio de centro.

b) Non se poderán impoñer correccións contrarias á integridade física e á dignidade persoal do alumnado.

c) A imposición das correccións previstas nesta sección respectará a proporcionalidade coa conduta do alumnado e deberá contribuír á mellora do seu proceso educativo.

d) Terase en conta a idade do alumnado e as demais circunstancias persoais, familiares e sociais. Para estes efectos, poderase solicitar os informes que se consideren necesarios sobre as mencionadas circunstancias e recomendar, de ser o caso, ás nais e pais ou ás titoras ou titores ou ás autoridades públicas competentes a adopción das medidas necesarias.

13.5 PROGRAMAS E ACTUACIÓNS COMPLEMENTARIAS ÁS MEDIDAS CORRECTORAS.

1. Como complemento das medidas correctoras previstas nesta sección, o departamento de orientación do centro docente elaborará e desenvolverá un programa de habilidades sociais dirixido ao alumnado que incorra reiteradamente en condutas disruptivas, coa finalidade de mellorar a súa integración no centro docente. Así mesmo, elaborará e desenvolverá un programa de habilidades sociais para aquel alumnado que, como consecuencia da imposición das medidas correctoras previstas nesta sección, se vexa temporalmente privado do seu dereito de asistencia ao centro.

2. Estes programas aplicaranse en colaboración co profesorado titor e, de ser o caso, cos servizos sociais, e procurarán implicar o resto do profesorado e as familias para lograr, conxuntamente, o desenvolvemento adecuado do proceso educativo e das accións propostas.

3. Crearanse as aulas de convivencia inclusiva, non estable e con vocación de substituír o tempo de expulsión, con apoios e formación específica, que busquen reincorporar o alumnado á súa propia aula no menor tempo posible.

13.6 PROCEDIMENTOS CONCILIADOS DE RESOLUCIÓN DOS CONFLICTOS.

1. No Plan de Convivencia regúlase un procedemento conciliado para a resolución dos conflitos de convivencia. A participación do alumnado ou dos seus representantes legais terá carácter voluntario, por solicitude do alumnado ou dos seus representantes legais, e esixirá o cumprimento das accións reparadoras.

2. A opción pola conciliación suspende o inicio do procedemento disciplinario de corrección da conduta, que se retomará no caso de que a conciliación sexa infrutuosa. O cumprimento das accións reparadoras dará lugar á finalización do procedemento de corrección da conduta contraria á norma de convivencia.

3. No procedemento, formalizado por escrito, incluírase a intervención dunha persoa instrutora e dunha persoa mediadora.

4. O procedemento formalizado será o que determine o centro, coa aprobación do consello escolar, e que figurará no regulamento de réxime interno.

13.7 MEDIDAS CORRECTORAS DAS CONDUCTAS GRAVEMENTE PREXUDICIAIS PARA A CONVIVENCIA.

As condutas gravemente prexudiciais para a convivencia no centro docente poden ser corrixidas coas seguintes medidas:

- a) Realización, dentro ou fóra do horario lectivo, de tarefas que contribúan á mellora e ao desenvolvemento das actividades do centro.
- b) Suspensión do dereito a participar nas actividades extraescolares ou complementarias do centro por un período de entre dúas semanas e un mes.
- c) Cambio de grupo.
- d) Suspensión do dereito de asistencia a determinadas clases por un período de entre catro días lectivos e dúas semanas. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumnado deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.
- e) Suspensión temporal do dereito de asistencia ao centro por un período de entre catro días lectivos e un mes. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumnado deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.
- f) Cambio de centro.

13.8 MEDIDAS CORRECTORAS DAS CONDUCTAS LEVES CONTRARIAS Á CONVIVENCIA.

As condutas leves contrarias á convivencia poden ser corrixidas coas seguintes medidas:

- a) Amoestación privada ou por escrito.
- b) Comparecencia inmediata ante a persoa que ocupe a xefatura de estudos.
- c) Realización de traballos específicos en horario lectivo.
- d) Realización, en horario non lectivo, de tarefas que contribúan á mellora e ao desenvolvemento das actividades do centro.
- e) Suspensión do dereito a participar nas actividades extraescolares ou complementarias do centro por un período de ata dúas semanas.
- f) Cambio de grupo por un período de ata unha semana.

g) Suspensión do dereito de asistencia a determinadas clases por un período de ata tres días lectivos. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumnado deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.

h) Suspensión temporal do dereito de asistencia ao centro por un período de ata tres días lectivos. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumnado deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.

13.9 GRADUACIÓN DAS MEDIDAS CORRECTORAS.

Para a graduación das medidas correctoras previstas nesta sección tomaranse en consideración especialmente os seguintes criterios:

a) O recoñecemento espontáneo do carácter incorrecto da conduta e, se é o caso, o cumprimento igualmente espontáneo da obriga de reparar os danos producidos.

b) A existencia de intencionalidade ou reiteración nas condutas.

c) A difusión por calquera medio, incluídos os electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos, da conduta, das súas imaxes ou da ofensa.

d) A natureza dos prexuízos causados.

e) O carácter especialmente vulnerable da vítima da conduta, se se trata dun alumno ou alumna, por razón da súa idade, de recente incorporación ao centro ou calquera outra circunstancia.

13.10 PRESCRIPCIÓN DAS MEDIDAS CORRECTORAS.

As medidas correctoras das condutas gravemente prexudiciais para a convivencia no centro docente previstas nesta sección prescriben ao ano da firmeza en vía administrativa da resolución que as impón. As medidas correctoras das condutas leves contrarias á convivencia prescriben aos catro meses da súa imposición.

13.11 PROCEDEMENTO PARA A IMPOSICIÓN DAS MEDIDAS CORRECTORAS

a) De condutas gravemente prexudiciais para a convivencia.

1. As medidas correctoras de condutas gravemente prexudiciais para a convivencia só se poden impoñer logo da tramitación do procedemento disciplinario regulado neste artigo.

2. Corresponde acordar a incoación do procedemento á persoa titular da dirección do centro docente, por propia iniciativa, por petición motivada do profesorado ou da titora ou titor da alumna ou alumno ou da persoa que ocupe a xefatura de estudos ou logo da denuncia doutros membros da comunidade educativa.

3. A incoación do procedemento notificarase á nai ou pai ou á titora ou titor da alumna ou alumno, ou a este se é maior de idade, con indicación da conduta que o motiva, as correccións que poden corresponder e o nome da profesora ou profesor que actuará como persoa instrutora. Así mesmo, comunicarase á inspección educativa.

4. No propio acordo de incoación ou en calquera momento da tramitación do procedemento, a persoa titular da dirección do centro pode adoptar motivadamente, por iniciativa propia ou por instancia do instrutor, como medidas provisionais o cambio temporal de grupo da alumna ou alumno ou a suspensión do dereito de asistencia ao centro ou a determinadas clases ou actividades, por un período non superior a cinco días lectivos. A adopción de medidas provisionais notificarase á nai ou pai ou á titora ou titor da alumna ou alumno, ou a este se é maior de idade.

5. Finalizada a instrución do procedemento, a persoa instrutora formulará proposta de resolución e dará audiencia á alumna ou alumno e, se é menor de idade, á nai ou pai ou á titora ou titor, convocándoos a unha comparecencia en horario lectivo na que poderán acceder a todo o actuado e da cal se estenderá

acta. No caso de incomparecencia inustificada, o trámite de audiencia terase por realizado para todos os efectos legais.

6. Realizado o trámite de audiencia, a persoa titular da dirección do centro ditará resolución motivada que se pronunciará sobre a conduta da alumna ou alumno e impondrá, se é o caso, a correspondente corrección, así como a obriga de reparar os danos producidos.

7. A resolución notificarase á nai ou pai ou á titora ou titor da alumna ou alumno, ou a este se é maior de idade, nun prazo máximo de doce días lectivos desde que se tivo coñecemento dos feitos que deron lugar á incoación do procedemento, e comunicarse á inspección educativa.

8. A resolución da persoa titular da dirección do centro pon fin á vía administrativa e será inmediatamente executiva. Contra a resolución da persoa titular da dirección do centro cabe instar a revisión ante o Consello Escolar no prazo de dez días lectivos nos termos previstos na alínea f) do artigo 127 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.

b) De condutas leves contrarias á convivencia.

1. A imposición das medidas correctoras de condutas leves contrarias á convivencia levaraa a cabo:

a) O profesorado da alumna ou alumno, oído este e dando conta á persoa que ocupe a xefatura de estudos.

b) A titora ou titor da alumna ou alumno, oído este e dando conta á persoa que ocupe a xefatura de estudos.

c) A persoa que ocupe a xefatura de estudos, ou a persoa titular da dirección do centro, oídos a alumna ou alumno e a súa profesora ou profesor ou titora ou titor.

d) A persoa titular da dirección do centro, oídos a alumna ou alumno e a súa profesora ou profesor ou titora ou titor. A imposición destas medidas correctoras comunicarse á nai ou pai ou á titora ou titor da alumna ou alumno antes de que estas se fagan efectivas, así como á Comisión da Convivencia Escolar do centro.

2. As resolucións que imponden as medidas correctoras ás que se refire este artigo poñen fin á vía administrativa e son inmediatamente executivas.

13.12 RESPONSABILIDADE DAS NAIS E PAIS OU DAS TITORAS OU TITORES.

As audiencias e comparecencias das nais e pais ou das titoras ou titores do alumnado menor de idade nos procedementos disciplinarios regulados nesta sección son obrigatorias para eles, e a súa desatención reiterada e inustificada será comunicada ás autoridades competentes para os efectos da súa posible consideración como incumprimento dos deberes inherentes á patria potestade ou á tutela.

14 PROTOCOLO PARA A PREVENCIÓN, DETECCIÓN E TRATAMENTO DAS SITUACIÓNS DE ACOSO ESCOLAR

O fenómeno denominado acoso escolar, maltrato entre iguais ou *bullying* atopámolo presente en toda a historia, pero nos últimos anos adquire interese social debido ao aumento e gravidade dos feitos e ao contorno onde se produce, o educativo.

Bullying é un termo anglosaxón do que provén a palabra *bully*, que significa ‘matón ou botaporela’. As primeiras referencias no eido educativo encóntranse na publicación dun artigo periodístico, en 1969, do psiquiatra sueco Heinneman, no que destaca o inadvertisas que pasan as inxustizas sociais. Máis tarde, na década dos setenta, o noruegués Dan Olweus iniciou unha investigación no eido mundial sobre intimidación sistemática, publicado co título *La agresión en las escuelas: los bullies y los niños agresivos*.

O estudo deste fenómeno no Estado español é recente, destacando o *Informe del Defensor del Pueblo sobre violencia escolar* (1999). Este é o resultado dunha investigación sobre a violencia entre iguais no ámbito escolar en todo o Estado, coordinada polo Departamento de Psicoloxía da Universidade Autónoma de Madrid.

Ademais, e xa referido ás relacións a través das novas tecnoloxías, cabe facer referencia ao recente *Informe extraordinario do Valedor do Pobo en Galicia sobre Adolescentes e internet en Galicia* (2011), no que se define o ciberacoso e se nos informa, entre outras cousas, dos usos que fan e dos riscos que está a vivir a nosa mocidade no seu día a día.

As interaccións e relacións entre iguais inciden no desenvolvemento social dos

nenos e adolescentes, pero non sempre estas relacións son de carácter positivo. Na actualidade, nos centros educativos, como mostra do que ocorre no resto da sociedade, estase a vivir unha situación de certo auxe da violencia nas súas diferentes vertentes. Son moitas as manifestacións desta no noso contorno, hoxe en día a ninguén lle resulta alleo a existencia de casos de violencia doméstica, acoso moral no traballo, acoso inmobiliario nin o fenómeno educativo do *bullying* ou acoso escolar.

A existencia dos conflitos esixe de todos, e particularmente do sistema educativo, unha aprendizaxe para o seu entendemento, a súa xestión e a súa resolución, dentro dun marco de convivencia e cultura da paz.

O fenómeno do *bullying* ou acoso escolar vén definido como “unha conduta de

persecución física e/ou psicolóxica que realiza un alumno ou alumna contra outro, ao que elixe como vítima de varios ataques” (Dan Olweus). Trátase, polo tanto, dunha situación continuada no tempo e de grande intensidade, na que unha das partes se sente poderosa e asume o papel de agresor ou acosador, en tanto que a outra, máis vulnerable, asume o papel de vítima ou acosada. Polo tanto, malia a alarma social creada por veces nos medios, non debe confundirse unha situación de acoso con pelexas puntuais ou con situacións nas que as dúas partes se atopan en situación de igualdade.

Así, na Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa, abórdase por primeira vez no plano legislativo o tratamento de situación de acoso, partindo da definición destas situacións de acordo cos criterios xeralmente admitidos pola comunidade pedagóxica e inclúe a problemática derivada do mal ou inadecuado uso das novas tecnoloxías e, ademais, recóllense os principios de protección integral das vítimas e de primacía do interese e protección destas no tratamento do acoso escolar.

Finalmente, e xa no seu artigo 30, dispónse que cada centro docente incluírá un protocolo para a prevención, detección e tratamento das situacións de acoso escolar no seu Plan de convivencia.

14.1 IDENTIFICACIÓN DO ACOSO ESCOLAR

As dinámicas de funcionamento, tanto do grupo amplo que forma o alumnado do centro coma do grupo limitado á aula, poden favorecer relacións negativas como o acoso. Outros conflitos escolares non son acoso: meterse un co outro de xeito amigable e sen intención de facer dano ou as discusións e incluso as pelexas entre alumnado a un mesmo nivel, situados, polo tanto, nun equilibrio de forzas.

É importante, xa que logo, diferenciar o acoso escolar doutras situacións disruptivas puntuais, que presentan a miúdo unha abordaxe diferente, aínda que requiren tamén dunha resposta efectiva.

Considérase acoso escolar calquera forma de vexación ou malos tratos continuados no tempo dun alumno ou alumna por outro ou outra ou outros, xa sexa de carácter verbal, físico ou psicolóxico, incluído o illamento ou baleiro social, con independencia do lugar onde se produza. Terán a mesma consideración as condutas realizadas a través de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos que teñan causa nunha relación que xurda no ámbito escolar.

a) Criterios de identificación do acoso escolar

Para poder considerar un comportamento como acoso escolar, deben cumprirse tres criterios diagnósticos, que deben darse simultaneamente, prescindindo da personalidade da posible vítima.

Os criterios son:

1. A existencia de intención de facer dano. Debe existir unha vítima concreta, indefensa e unha persoa agresora que lle fai dano conscientemente.
2. A repetición das condutas agresivas. A agresión crea na vítima a expectativa de poder ser branco de ataques novamente. Existencia dunha acción agresiva repetida, durante un período longo de tempo e de forma recorrente. Os comportamentos de abuso preséntanse reiteradamente no tempo. É un tipo de violencia difícil de identificar, isto é debido a que o acoso case sempre permanece oculto para as persoas adultas, pero o alumnado si ten coñecemento dos sucesos.
3. A duración no tempo, co establecemento dun esquema de abuso de poder desequilibrado entre a vítima e a persoa agresora ou persoas agresoras. Presenza de desigualdade de poder (desequilibrio de forzas) entre a persoa máis forte e a persoa máis débil. É unha situación desigual, de indefensión para a vítima. Hai un desequilibrio e un abuso de poder que impide que a persoa acosada poida saír por si mesma da situación.

b) Tipos de acoso escolar

Para poder identificar unha situación de acoso, é necesario coñecer tanto as súas formas coma as súas consecuencias.

Respecto das formas de acoso, temos que ter presentes manifestacións de maltrato tanto verbal –a través de insultos, alcumes, desprestixio...– coma físico contra a persoa vítima ou os seus obxectos persoais. Tamén hai que ter en conta posibles situacións de intimidación, tales como ameazas, chantaxes, roubos... e, por último, situacións de illamento.

Algunhas destas manifestacións de acoso poden exercerse a través das novas tecnoloxías da información e da comunicación (TIC): teléfono móbil, redes sociais... (ciberacoso).

• *Exemplos de manifestación a través das TIC:* mensaxes de móbil ofensivas, intimidatorias ou non desexadas; correos electrónicos ofensivos, intimidatorios ou non desexados; utilización da súa imaxe sen permiso, gravacións de sucesos co móbil sen permiso, outros.

Os momentos e os lugares, e mesmo os medios, nos que pode producirse o acoso son múltiples: durante o recreo e nos patios; na fila; nos baños, nos corredores...; na aula, cando a profesora ou o profesor mira o encerado para dar unha explicación ou mentres se atende a algunha alumna ou alumno; nos cambios de clase; no comedor; no transporte escolar; nas entradas o saídas do centro; no exterior do centro; a través do móbil (mensaxes, chamadas anónimas...); por internet, a través das redes sociais, chat ou correo electrónico, outros.

Polas características da vítima pode haber manifestacións específicas de acoso: racista, homofóbico, sexista, dirixido a alumnado con discapacidade...

c) Consecuencias do acoso escolar

A posibilidade da existencia de acoso escolar moitas veces manifestase no cambio de conduta da persoa que o está a sufrir, polo tanto haberá que estar alerta, tanto no centro educativo como na familia.

Respecto da vítima, son múltiples os síntomas que pode sufrir, pero fundamentalmente concréntanse nunha perda de confianza e autoestima, fobia ao centro, ansiedade e depresión e incluso problemas físicos como consecuencia da somatización. Para a identificación destes síntomas resulta fundamental a colaboración das familias.

As consecuencias que poden reflectirse nunha situación de acoso ou maltrato entre iguais poden ser:

- Para a vítima: pode traducirse en fracaso escolar, trauma psicolóxico, risco físico, insatisfacción, ansiedade, infelicidade, problemas de personalidade, risco para o seu desenvolvemento equilibrado.
- Para a persoa ou persoas agresoras: pode ser a antesala dunha futura conduta delituosa, unha interpretación da obtención de poder baseada na agresión, que pode perpetuarse na vida adulta, e incluso unha supervaloración do feito violento como socialmente aceptable e recompensado.
- Para os/as compañeiros/as observadores/as: pode conducir a unha actitude pasiva e compracente ante unha inxustiza e unha modelación equivocada da valía persoal.

O acoso entre escolares é utilizado polos agresores como unha forma de demostrar o seu poder, utilízano sempre con persoas que saben que non se van defender.

Para erradicar as situacións de acoso escolar, e seguindo a Díaz Aguado, debemos ter presente o seguinte:

1. Intervir ao primeiro sinal, para que a violencia non sexa grave nin se repita.
2. A amizade e a integración como prevención: o traballo propio da aula debe permitir que todo o alumnado teña un grupo de amigos. Isto permitirá, ao mesmo tempo, mellorar a calidade de vida nas escolas e aprender habilidades sociais.
3. Existen tres papeis que hai que previr, intervindo con toda a comunidade educativa: o de persoa agresora, o de vítima e o de persoa espectadora pasiva, que coñece a violencia pero non fai nada para evitala.

14.2 PROTOCOLO DE ACTUACIÓN

A persoa responsable da dirección do centro ou, de ser o caso, calquera outro membro do equipo directivo por delegación expresa daquel dirixirá todas as actuacións que se deriven do desenvolvemento do presente protocolo.

Aínda que os modelos preventivos de carácter xeral no ámbito de centro e de aula son a mellor vía para que os problemas de convivencia se reconduzan de xeito positivo e se garanta unha axeitada convivencia escolar, non obstante, en ocasións, xorden episodios graves coma o acoso.

Unha vez detectados indicios da existencia no centro dunha posible situación de acoso escolar, é necesario coñecer cales son as medidas que deben ser adoptadas, posto que unha intervención rápida e efectiva que implique a toda a comunidade escolar (alumnado, familia e docentes) pode evitar un agravamento da situación.

Para isto, é conveniente ter establecido un claro plan de actuación onde se recolla un conxunto de medidas destinadas a frear e paliar a situación de acoso.

O protocolo de actuación ten por obxecto que o profesorado dun centro educativo saiba como actuar nos posibles casos de acoso, pois é imprescindible que se actúe de xeito inmediato e decidido tanto co alumnado implicado (vítima, agresor ou agresores e espectadores) coma coas súas familias.

O seguimento dun protocolo estandarizado é prescriptivo para os centros escolares e contribúe a organizar a intervención, concretando as fases e dimensións que se deben prever, proporcionando pautas de actuación ou orientacións en situacións nas que se require un procedemento sistemático para a identificación e resolución do problema.

En consecuencia, este protocolo de actuación ante un posible caso de acoso escolar ten un carácter básico, sen prexuízo de que cada centro educativo poida adaptalo ou ampliálo en función do seu contexto ou das peculiaridades do caso. Trátase, pois, dun protocolo base que necesita ser contextualizado ou adaptado ao centro e ao seu contorno para, finalmente, ser incluído nos documentos institucionais dos respectivos centros, promovendo o tratamento integrado da convivencia.

Este protocolo, ao igual que calquera outro, precisa da corresponsabilidade da comunidade educativa na xestión dos conflitos, o que supón a revisión e optimización das canles de información, comunicación e participación, a revisión e actualización dos documentos institucionais e o fomento das relacións con outros axentes sociais (servizos sociais, sanitarios, policiais, xurídicos...).

Para favorecer o repartimento de responsabilidades e a coordinación na acción, propónse adoptar diferentes fases: fase primeira, coñecemento, identificación e comunicación da situación; fase segunda, recollida de información e rexistro; fase terceira, análise da información e adopción de medidas; fase cuarta, seguimento e avaliación das medidas adoptadas e rexistro. Propóñense, ademais, unha serie de documentos de apoio en anexos para lles facilitar aos centros educativos as distintas intervencións no desenvolvemento do protocolo. Recordar que toda a información que figure en todos os documentos empregados e que se recolla nas diferentes fases do protocolo terá carácter confidencial.

Primeira fase. Coñecemento da situación. Identificación e comunicación

Non existen fórmulas que poidan aplicarse á xeneralidade dos episodios de acoso escolar. O esencial é analizar as características específicas de cada caso dispoñendo da información máis completa posible: antecedentes, persoas implicadas, frecuencia e gravidade dos feitos, idade, tipo de maltrato, actitude das familias...

O acoso escolar ten que ser comunicado a outras persoas que non estean involucradas. O acoso mantense co silencio dos que o exercen, de quen o padece e de quen o ve e non o remedia.

Que facer cando unha alumna ou un alumno se sinte vítima de acoso escolar ou ben a familia, o profesorado ou algún compañeiro ou compañeira detecta unha situación deste tipo?

a) Comunicación sobre unha posible situación de acoso escolar (anexo I)

Calquera membro da comunidade educativa (alumnado, profesorado, familias, persoal non docente) que teña coñecemento ou sospeitas, por calquera medio, dunha situación de acoso sobre algún alumno ou alumna ten a obriga de poñelo en coñecemento da persoa ou persoas directamente responsables do menor no centro educativo, quen lle trasladará a información ao director ou directora. É imprescindible coidar a confidencialidade e a discreción nos procesos de comunicación.

Esta primeira comunicación da situación poderá facerse de diferente forma, dependendo da persoa que sexa coñecedora desta:

- **Alumnado:** caixa de reclamacións, queixas e suxestións do centro (RQS), aula de titoría, comunicación verbal a un adulto.
- **Familia:** caixa de reclamacións, queixas e suxestións do centro (RQS), atención de titoría a pais/nais, comunicación verbal ao profesorado do centro ou á persoa responsable da dirección.
- **Profesorado:** comunicación á persoa titora dos alumnado implicados e/ou á persoa responsable da dirección.
- **Persoal de administración e servizos:** comunicación ao titor do alumnado implicado e/ou á persoa responsable da dirección.
- **Persoas alleas ao centro:** comunicación directamente á persoa responsable da dirección.

A continuación, rexistrárase de forma escrita a comunicación desta posible situación de acoso escolar mediante o emprego do anexo I. Neste documento recóllese información sobre a persoa ou persoas que primeiro teñen coñecemento da situación e de como se produce esta, así como do alumnado implicado nesta.

En calquera caso, o receptor ou receptora da información sempre informará o director ou directora ou, na súa ausencia, a algún membro do equipo directivo.

b) Medidas urxentes de protección á presunta vítima

Ao mesmo tempo, a persoa responsable da dirección do centro establecerá as medidas urxentes oportunas de protección á presunta vítima. Debe primar sempre o interese da presunta vítima sobre calquera outra consideración.

Entre estas medidas urxentes poderán adoptarse as seguintes:

- Vixilancia específica das persoas indicadas.
- Supervisión e vixilancia naqueles lugares onde poida producirse o suposto acoso.
- Medidas cautelares que impidan o contacto entre a suposta vítima e a persoa ou persoas causantes da posible situación de acoso.
- Comunicación e solicitude de colaboración ás familias do alumnado implicado.
- Asignación dunha persoa responsable de atención e apoio á presunta vítima.

c) Designación dunha persoa responsable da atención e apoio á presunta vítima (**anexo II**)

A persoa titular da dirección do centro ou titular do centro concertado designará una persoa responsable da atención á presunta vítima entre o profesorado do propio centro.

Para o mellor desempeño desta función se recollerán no Plan de convivencia do centro as posibles vías de formación deste profesorado. Procurárase, cando sexa posible, que a designación recaia sobre unha persoa coa que a vítima garde una relación de confianza e proximidade, tal como recolle o artigo 30.2.c) da Lei 4/2011.

No mesmo nomeamento, esta persoa será convocada para recibir a información pertinente, reunión da que se redactará a acta.

d) Primeira comunicación ás familias do alumnado implicado (**anexos III e IV**)

Posteriormente, a persoa responsable da dirección do centro, e coa debida cautela, poñerá a situación en coñecemento das familias do alumnado implicado, para o que empregará a vía de comunicación máis rápida posible, transmitindo tranquilidade e buscando sempre a colaboración das familias. Paralelamente realizarase esta comunicación por escrito a través dos anexos III e IV.

Nesta comunicación, as familias do alumnado implicado deben ser informadas da situación e dos feitos ocorridos e, de ser o caso, das medidas iniciais que se están adoptando provisionalmente para minimizar os feitos e evitar unha nova situación.

Tamén se lle comunicará a posibilidade de requirir novamente a súa colaboración para recadar información que contribúa a esclarecer os feitos.

e) Nomeamento dunha persoa responsable da tramitación (**anexo V**)

A dirección do centro designará unha persoa responsable da tramitación do protocolo e no mesmo nomeamento será convocada para recibir a información pertinente, reunión da que se redactará a acta. Entre a información facilitada nesta primeira reunión estará a relativa aos feitos e a todos os trámites realizados pola dirección do centro ata o momento deste nomeamento; a copia dos partes de incidencia e das medidas correctoras de todo o curso que lle afecte ao alumnado implicado; os datos de absentismo escolar e o informe dos titores deste alumnado.

Esta persoa será a encargada de comunicarse con todos os suxeitos implicados, de recadar a información necesaria e comunicarlle nunha reunión, da que se redactará a acta, á dirección do centro para adoptar as medidas oportunas e, de ser o caso, será tamén a persoa responsable da tramitación

do correspondente expediente disciplinario se definitivamente se conclúe en que se trata dun caso de acoso escolar.

En todas as súas actuacións, esta persoa deberá ter en consideración que, en caso de incoarse un expediente disciplinario, o prazo máximo para a súa resolución será de doce días lectivos dende que se tivo coñecemento dos feitos, tal como recolle o artigo 25.7 da Lei 4/2011.

O seu nomeamento debe ser coñecido polo profesorado titor do alumnado implicado, de forma que se facilite a colaboración entre estes e a comunicación de calquera incidencia relevante que puidese acaecer con respecto á situación denunciada.

A persoa que desempeñe esta función deberá ser nomeada entre o profesorado do propio centro. Para o mellor desempeño desta función se recollerán no Plan de convivencia do centro as posibles vías de formación deste (con carácter xeral, no caso de ciberacoso, deberá contar con coñecementos no uso das TIC).

f) Comunicación a outros profesionais educativos e/ou outros axentes externos (**anexo VI**)

Se se considera necesario e oportuno, e sempre en función da valoración inicial, a persoa responsable da dirección do centro poderá requirir a colaboración de calquera membro da comunidade educativa e doutras instancias externas ao centro (sociais, sanitarias, xudiciais...).

Cantas actuacións se desenvolvan realizaranse sempre tendo presente a imprescindible confidencialidade de todo o proceso.

Segunda fase. Recollida de información. Rexistro (anexo VII)

Trátase dunha fase na que o principal obxectivo é o de recadar os datos necesarios para dilucidar se os feitos denunciados constitúen ou non unha situación de acoso escolar.

No caso de incoarse expediente disciplinario, toda a información recollida nesta fase formará parte deste expediente, polo que haberá que tomar en consideración os prazos establecidos no artigo 25 da Lei 4/2011.

Para a recollida e rexistro da información, tal como se indicou ao principio deste documento, achéganse unha serie anexos.

A información debe recollerse dun xeito discreto, por escrito e a través de diversas fontes e procedementos: observación directa e vixilancia das zonas de risco para seleccionar datos sobre as características da interacción do alumnado, agresións existentes e situacións nas que se producen...; entrevistas individuais con citas previas ao alumno ou alumna acosado/a, alumnado acosador, familia do alumno ou alumna acosado/a e familia do alumnado acosador, titor/a e profesorado de aula, compañeiras ou compañeiros e, se é preciso, persoas relacionadas co centro (coidadores, monitores de actividades extraescolares...), persoas dependentes de outras institucións...

Os procedementos empregados nesta fase deberán axustarse á idade e madurez dos entrevistados e garantir a confidencialidade da información facilitada, e recollerán cando menos:

- Datos identificativos do centro e alumnado afectado.
- Persoa que recolle a demanda.
- Persoa que comunica a situación.
- Recollida inicial de datos sobre o tipo e gravidade do acoso denunciado.
- Lugares onde se produce o acoso, aínda que se producise fóra das instalacións do centro.
- Feitos observados.

a) Entrevista individual á vítima. Citación do alumno ou alumna acosado/a a unha entrevista (**anexo VIII**)

O obxectivo desta entrevista será proporcionarlle apoio e protección á alumna ou alumno que o sofre, rachar co illamento social que permitiu a aparición do acoso e, ao mesmo tempo, obter a súa información ao respecto. Cando o alumno ou alumna entrevistado sexa menor de idade, procederá que esta entrevista se produza en presenza dun adulto.

Será necesario revisar a información dispoñible e ter en conta que posiblemente lle custe falar do tema e que incluso o negue. É importante que nesta primeira toma de contacto se xere nun clima de confianza, polo que, se é necesario, deberá repetirse ata que o alumno se encontre en disposición de trasladar o alcance do problema.

A entrevista debe comezarse de xeito indirecto e ir centrándose progresivamente no tema. Haberá que manter unha actitude comprensiva e amosarse receptivo. No remate desta debe transmitirse unha actitude tranquilizadora e comunicar explicitamente a busca de solucións e o compromiso para atallar o problema detectado.

No anexo VIII recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento desta entrevista.

b) Entrevista individual á persoa ou persoas responsable/s do acoso. Citación do alumnado acosador a unha entrevista (**anexo IX**)

O obxectivo desta entrevista será o de recoller a información dende o punto de vista da persoa ou persoas agresora/s, amosar a postura do centro de intolerancia cero ante as agresións e que tome ou tomen conciencia das consecuencias da súa conduta para a vítima e para eles ou elas mesmo/as, sen confundir "sermón" con entrevista. Cando o alumno ou alumna entrevistado sexa menor de idade, procederá que esta entrevista se produza en presenza dun adulto.

É conveniente que as entrevistas sexan individuais, pois, no caso de varias persoas acosadoras, o grupo tendería a minimizar o problema e diluír a responsabilidade entre os seus membros, dificultando a admisión da súa culpa.

Os datos achegados pola persoa responsable ou persoas responsables do acoso servirán para constatar os feitos e valorar se realmente está exercendo de acosador ou acosadora.

No anexo IX recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento desta entrevista.

c) Entrevista individual ás persoas observadoras/espectadoras. Citación dos demais alumnos ou alumnas implicados/as a unha entrevista (**anexo X**)

Recollida de información das persoas "espectadoras/observadoras", que son os membros da comunidade educativa que poden coñecer os feitos pero non participan activamente nestes. Cando o alumno ou alumna entrevistado sexa menor de idade, procederá que esta entrevista se produza en presenza dun adulto.

Trátase de contrastar a información achegada por estas persoas coa obtida da persoa acosada e da persoa ou persoas acosadora/s, coa finalidade de poder garantir a veracidade dos feitos.

No caso de que sexa máis dunha persoa, as entrevistas deben ser realizadas de forma individual.

No anexo X recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento desta entrevista.

d) Entrevista individual ás familias. Citación para entrevista ás familias da persoa acosada e da persoa ou persoas acosadora/s e (**anexo XI e XII**)

Trátase de dar a coñecer e recoller información sobre os feitos denunciados, se son coñecidos polos pais e, de ser o caso, que medidas tomaron ata esa data ao respecto.

É preciso informar da postura firme do centro sobre a intolerancia absoluta de cara ás agresións e procurar a colaboración das familias, contándolles os seguintes pasos da intervención para a atallar o problema.

Entrevista coa familia da vítima (anexo XI). Necesaria para tranquilizar a familia e para que saiban cal é a situación dos feitos. Os datos achegados servirán para completar a información e servirán na adopción de medidas conxuntas. Tamén serán informados das medidas adoptadas para a súa protección.

Entrevista coa familia da persoa ou persoas acosadora/s (anexo XII). Necesaria para tranquilizar a familia e para que saiban cal é a situación dos feitos. Os datos achegados servirán para completar a información e servirán na adopción de medidas conxuntas. Serán informados de posibles medidas provisionais que se puidesen adoptar e que lle afecten ao seu fillo ou filla, amosándolles a postura firme do centro de intolerancia ás agresións e facéndolles ver as consecuencias deste tipo de condutas.

Nos anexos XI e XII recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento destas entrevistas.

e) Solicitude de asesoramento e/ou apoio técnico do departamento de orientación do centro (**anexo XIII**)

A persoa responsable da tramitación poderá solicitar asesoramento e/ou apoio técnico da persoa que ocupe a xefatura de orientación do centro cando o considere necesario e oportuno para o desenvolvemento do proceso.

f) Solicitude de asesoramento a outros profesionais educativos e/ou organismos ou axentes externos, especialmente no caso de ciberacoso (**anexo XIV**).

Cando se considere oportuno, a persoa responsable da tramitación, poderá solicitar asesoramento a outros profesionais educativos como son os Equipos de Orientación Específicos e a Inspección Educativa, en calquera momento do proceso.

Ademais, a complexidade das situacións de ciberacoso pode derivar na necesidade de consulta e asesoramento a organismos ou axentes externos ao centro como:

- Axencia Española de Protección de Datos
- Policía Local e/ou Policía Autonómica
- Unidades de delitos telemáticos da Garda Civil e da Policía Nacional
- Outros

Unha vez rematado o proceso de recollida de información, rexistraranse nun documento todos os datos relevantes para proceder á súa análise.

Terceira fase. Análise da información e adopción de medidas

a) Análise da información (**anexo XV**)

Antes de adoptar calquera medida é necesario contrastar a información recollida, na fase anterior, de varias fontes. Resulta imprescindible ordenar adecuadamente as actuacións e garantirlles a información aos implicados sobre o proceso desenvuelto ata o momento e a discreción no tratamento dos datos e da información obtida.

Trátase de atopar coincidencias e diverxencias entre os datos obtidos das diversas fontes de información.

Unha vez recadada toda a información sobre os feitos acontecidos, deberá ser comunicada polo responsable da tramitación á dirección do centro, quen precisará se a situación detectada é ou non un caso de posible acoso e, de ser o caso, acordará as medidas que cómpre adoptar, sempre de acordo coas previsións recollidas nas normas de convivencia incluídas nas normas de organización e funcionamento do centro (NOF) e no regulado na Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa e na normativa que a desenvolva, con respecto ás condutas contrarias á convivencia e as correccións que correspondan ao seu incumprimento.

Cando se confirme a situación de acoso escolar, debemos distinguir entre as medidas que se adopten aquelas tendentes á protección da vítima, as medidas correctoras da persoa ou persoas agresora/s e as referidas á comunicación da situación aos organismos correspondentes.

As actuacións que constitúan acoso escolar considéranse condutas gravemente prexudiciais para a convivencia e non poderán ser corrixidas sen a previa instrución dun expediente disciplinario. Unha vez iniciada a tramitación deste expediente, a persoa titular da dirección do centro notificarallo:

- Ao alumnado implicado e ás súas familias, no caso de ser menores de idade.

- Ao servizo de Inspección Educativa correspondente.
- Ao profesorado titor do alumnado implicado.

Cando as situacións conflitivas transcendan dos recursos e competencias do sistema educativo ou cando os órganos responsables do centro sintan que non poden abordar o problema, poderá solicitarse axuda externa e poñelo en coñecemento dos servizos competentes (Policía Nacional, Garda Civil, Fiscalía de Menores, servizos sociais...), aspecto este último que será de obrigado cumprimento nos casos de especial gravidade e aqueles outros recollidos na lexislación establecida para o efecto, tal como se indica no punto 4 deste documento, referido a aspectos xurídicos da responsabilidade do centro.

b) Adopción de medidas (**anexo XVI**)

Con independencia de que proceda ou non a instrución dun expediente disciplinario, unha vez analizada a información, a persoa responsable da tramitación elaborará unha proposta de medidas que haberá que poñer en marcha no centro, nas aulas afectadas e co alumnado implicado e coas súas familias.

Esta proposta recollerase por escrito e indicaranse as medidas, os axentes implicados, os recursos utilizados, a temporización e o seu seguimento e avaliación.

A persoa responsable da dirección do centro, tomando en consideración esta proposta, ditaminará as medidas definitivas que hai que adoptar, para o que, se o considera oportuno, poderá solicitar a colaboración do Departamento de Orientación e da Comisión de convivencia do centro.

As medidas que teñan que impoñerse deberán ter un carácter educativo, tendente á reflexión e toma de conciencia dos feitos, ao cambio de actitude e á reparación do dano causado, de ser o caso; ademais terán que garantir o respecto dos dereitos do alumnado e procurar a mellora das relacións de todos os membros da comunidade educativa.

1. Medidas de protección á vítima

Con independencia das medidas adoptadas con carácter urxente para protexer a persoa acosada, referidas no punto b) da primeira fase, son múltiples as posibilidades de protección e variarán en función das necesidades peculiares do alumno ou da alumna vítima do acoso e das posibilidades do centro.

Algunhas destas medidas poderían ser:

- Vixilancia específica das persoas implicadas (acosada e acosadora/s).
- Solicitude de colaboración familiar para o control e seguimento dos seus fillos ou das súas fillas.
- Asignación dunha "persoa responsable de apoio e atención á vítima" á que a vítima poida acudir cando o necesite.
- Reorganización do horario de profesorado para unha mellor atención do alumno afectado.
- Concertar encontros periódicos para facer seguimento da situación.
- Tutoría individualizada (da persoa ou persoas acosadora/s e da vítima) e grupal da súa clase, proporcionando pautas de autoprotección, técnicas de relaxación e control do estrés, adestramento en habilidades sociais, mellora do autoconceito e da autoestima...
- Actividades para desenvolver nas titorías do centro enfocadas á mellora das habilidades sociais: capacidade para facer amigos, integrarse en actividades de grupo, ser asertivos, expresar as propias opinións...
- Organización de grupos de axuda entre iguais, formados previamente para acompañar a vítima, sobre todo nos intres e lugares de maior risco (entradas, saídas, corredores...).
- De ser necesario, cambio de grupo temporal ou definitivo da persoa ou persoas acosadora/s, logo do oportuno expediente disciplinario.
- Apertura de expediente disciplinario á persoa ou persoas agresora/s (no caso de que se confirme o acoso).

- Derivar a servizos de profesionais especializados externos as persoas implicadas, se procede, para abordar tratamentos específicos que poidan reforzar o labor efectuado no centro.

- Comunicación ao Ministerio Fiscal se o feito puidese ser constitutivo de delito ou falta penal.

2. Medidas reeducadoras e correctoras para a persoa ou persoas agresora/s

2.1. Medidas reeducadoras para as persoa ou persoas agresora/s

Como actuacións complementarias ás medidas correctoras concluídas logo do oportuno expediente disciplinario, é preciso desenvolver coa persoa ou persoas agresora/s medidas reeducadoras coma as seguintes:

- Elaboración por parte do departamento de orientación de cada centro docente dun programa de habilidades sociais.

- Desenvolvemento de procedementos conciliados para a resolución de conflitos. A opción pola conciliación suspende o inicio do procedemento disciplinario de corrección da conduta, que se retomará no caso de que a conciliación sexa infrutuosa.

- Formación de equipos de mediadores.

- Formación específica sobre as consecuencias da conduta: pedirlle perdón á vítima, participar en programas de mediación, traballos escritos de reflexión e concienciación sobre os feitos, as súas consecuencias e o xeito de compensar os danos.

- Desenvolvemento da capacidade de empatía, poñernos no lugar do outro. Os agresores poden coñecer as emocións que sente a vítima, amosan empatía cognitiva; pero non son capaces de compadecerse, non amosan empatía emocional (sentir cos demais).

- Programas de modificación de conduta, axuda personalizada, desenvolvemento persoal, comportamentos prosociais, estratexias de resolución de conflitos con solucións alternativas á agresión...

- Solicitude de colaboración familiar para a vixilancia e control dos seus fillos e fillas.

- Derivación a servizos especializados externos para abordar tratamentos específicos, se procede.

2.2. Medidas correctoras para a persoa ou persoas agresora/s

(anexos XVII e XVIII)

Unha vez confirmada a situación de acoso, requirirase da tramitación do oportuno expediente disciplinario conforme o regulado no artigo 25 da Lei 4/2011, e serán de aplicación, de ser o caso, as medidas correctoras correspondentes establecidas na devandita norma e na normativa que a desenvolva.

Para a tramitación deste expediente disciplinario, a dirección do centro facilitaralle á persoa que o tramite a seguinte documentación:

- Normativa de referencia.

- Esquema cos pasos e prazos que hai que seguir para a súa tramitación (**anexo XVII**).

- Modelos do procedemento e proposta de resolución do expediente

disciplinario, sexa mediante un procedemento común ou, de ser o caso, mediante un procedemento conciliado de corrección (**anexo XVIII**).

As condutas gravemente prexudiciais para a convivencia nos centros docentes poden ser corrixiadas de acordo coas medidas reguladas no artigo 21 da Lei 4/2011 e a normativa que a desenvolva, do seguinte xeito:

a) Realización, dentro ou fóra do horario lectivo, de tarefas que contribúan á mellora e ao desenvolvemento das actividades do centro.

b) Suspensión do dereito a participar nas actividades extraescolares ou complementarias do centro por un período de entre dúas semanas e un mes.

c) Cambio de grupo.

d) Suspensión do dereito de asistencia a determinadas clases por un período de entre catro días lectivos e dúas semanas. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumnado deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.

e) Suspensión temporal do dereito de asistencia ao centro por un período de entre catro días lectivos e un mes. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumnado deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.

f) Cambio de centro.

Para a aplicación destas medidas terase en conta a graduación recollidas no artigo 23 da Lei 4/2011 e os seguintes criterios:

- Ter en conta a gravidade das condutas e as idades dos agresores.
- Ir encamiñadas a conseguir o arrepentimento dos agresores, chegando a pedirlle perdón á vítima.
- Estar relacionadas co tipo de agresións producidas, permitíndolles reflexionar sobre a súa conduta aos protagonistas das agresións.
- Respetar o principio de confidencialidade.
- Intervención coordinada dos profesionais tanto no ámbito do centro educativo coma do centro coas familias e servizos externos.

3. Outras medidas

Co grupo-clase e co alumnado espectador/observador

- Campañas de sensibilización, mediación e apoio entre compañeiros e compañeiras, programas de habilidades sociais, de comunicación e empatía...
- Actividades que posibiliten o rexeitamento e a denuncia explícita de condutas violentas na convivencia entre iguais: analizar a diferenza entre a conduta solidaria de denunciar a inxustiza e o ser acusón.
- Desenvolver estratexias de axuda entre iguais e traballos cooperativos.
- Analizar as consecuencias dos comportamentos.
- Realizar actividades de adestramento para actuar ante diferentes situacións de maltrato.

Coas familias

- Contribuír ao crecemento persoal dos seus fillos ou fillas a través do diálogo e da educación en valores, desenvolvendo unhas axeitadas normas de convivencia no contorno familiar.
- Desenvolver a súa potencialidade como educadores das súas fillas ou fillos.
- Recoñecer o seu papel como axentes educativos, xunto co profesorado, actuando como portadores de aspectos significativos para o desenvolvemento integral dos seus fillos ou fillas.
- Mellorar as condicións afectivas, sociais e escolares que lles faciliten a aprendizaxe ás súas fillas e aos seus fillos e un desenvolvemento harmónico da súa personalidade.
- Ensinanza de habilidades sociais, aprendizaxe cooperativa, ocio de calidade, resolución de conflitos sen violencia, eficacia da disciplina e ensinanza de límites, prevención do sexismo, evitar a influencia negativa do uso inadecuado da televisión e doutras tecnoloxías...
- Fortalecer a implicación da familia na vida escolar e a responsabilidade na toma de decisións educativas conxuntas sobre os seus fillos e as súas fillas (establecer compromisos).

Co equipo docente

- Formación para saber como detectar e intervir na aula ante situacións de acoso escolar.
- Formación específica do profesorado, elaboración de materiais e documentos, protocolos de actuación axustados ao propio centro.
- Acordar e unificar criterios de actuación. Creación dun código común de formas de actuar por parte dos docentes ante problemas de convivencia que incidirá na coherencia para abordar un conflito.
- Apoiar e facilitar o labor do profesorado titor.
- Colaborar coa dirección do centro na xestión dos problemas de convivencia e apoiar e facilitar o labor da persoa responsable da tramitación do protocolo e da persoa responsable de apoio e atención á vítima, no desenvolvemento das funcións para as que foron nomeadas.
- Promover a implicación do alumnado na xestión de determinados conflitos (alumnos axudantes ou mediadores).

4. Comunicación á Inspección Educativa (**anexo XIX**)

A persoa responsable da dirección do centro realizará esta comunicación á Inspección Educativa, que se producirá nos seguintes casos:

- Cando se confirma a situación de acoso escolar e se procede á tramitación do procedemento do correspondente expediente disciplinario
- Cando haxa coñecemento da existencia de denuncia policial ou denuncia xudicial.
- Cando o solicite, de oficio, a propia Inspección Educativa. Esta comunicación recollerá, cando menos:
 - A información recollida no centro.
 - As actuacións realizadas e as datas nas que se levaron a cabo.
 - A información complementaria que se considere relevante ao respecto.

Cuarta fase. Seguimento das medidas adoptadas. Rexistro (anexo XX)

Unha vez adoptadas as medidas previstas, é necesario continuar levando a cabo, a través do director ou directora do centro, ou da persoa na que delegue, un seguimento da situación, coa intencionalidade de que non se volva producir e de observar os cambios reais no comportamento individual do alumnado protagonista da situación de acoso, no grupo onde tivo lugar (clima de aula e de centro), tempo no que se mantén o efecto das intervencións.

Este seguimento levarase a cabo coa intención de comprobar o cumprimento e a pertinencia das medidas adoptadas, tanto das de carácter urxente, no momento de coñecemento da situación, coma das restantes establecidas no desenvolvemento do protocolo.

A este efecto, débense programar encontros periódicos, especialmente coa vítima, para comprobar se a actuación foi eficaz: xa non hai maltrato, mellorou a situación da vítima e a persoa ou persoas agresora/s modificaron a súa actitude e condutas.

A dirección debe responsabilizarse de que se leven a cabo as medidas previstas e informará á Inspección Educativa do seu grao de cumprimento, segundo a temporalización prevista.

14.3 ESTRATEXIAS DE PREVENCIÓN

A posta en marcha de medidas para a prevención de situacións de violencia escolar nos centros educativos deberá partir dun diagnóstico da situación da convivencia escolar nos centros educativos. Unha vez coñecidos estes datos, será cando poidamos establecer actuacións dirixidas a unha prevención máis adecuada a cada centro.

A prevención debería formularse dende varios niveis:

- Prevención inespecífica, asumida de xeito amplo pola comunidade educativa no marco xeral da convivencia no centro.

- De atención específica, intervindo directamente co alumnado e coas familias implicadas en situacións de acoso escolar.

- De asesoramento e apoio técnico especializado para tratamentos máis específicos.

Todas as medidas preventivas deben:

- Fomentar o desenvolvemento social do alumnado e o avance da institución escolar no seu conxunto.

- Incluírse nos documentos internos do centro que correspondan.

- Levarse a cabo de xeito coordinado polos equipos docentes, co liderado do equipo directivo e o apoio do departamento de orientación.

- Transmitirse a todos os sectores da comunidade educativa.

a) Estratexias organizativas e de prevención no centro

Entre as posibles estratexias organizativas e de prevención que contribúen á mellora do clima xeral do centro, podemos considerar:

- Promover a participación na elaboración e revisión dos documentos do centro, destacando os valores e normas que pretenden desenvolver actitudes prosociais de igualdade, respecto e diálogo, fomentando o consenso na toma de decisións.

- Potenciar o funcionamento da Comisión da convivencia do centro.

- Estilo de dirección que favoreza a participación e a comunicación dos problemas (liderado).

- Solicitar o apoio e o asesoramento do orientador ante os indicios ou situación que poden derivar en posible acoso.

- Reunións periódicas dos titores por niveis co obxecto de deseñar acción conxuntas para a mellora da convivencia no centro. Adoptar estratexias organizativas que posibiliten a implicación de todo o profesorado nos labores titoriais.

- Impulso e actuación de comisións de mediación e outras estratexias de tratamento e resolución de conflitos.

- Posibilidade de crear comisións de investigación sobre problemáticas relacionadas con situacións de violencia escolar, compostas por alumnado e profesorado.

- Difusión á comunidade educativa, a través de diferentes medios, do plan de convivencia e das NOF.

- Garantir que todos os membros da comunidade educativa coñezan os seus dereitos e deberes.

- Organización de grupos de traballo que favorezan as relacións persoais.

- Organización do centro respectuosa coa diversidade e aceptación desta como un valor positivo, fomentando a inclusión.

- Impulsar nas concrecións curriculares para os distintos ciclos ou cursos o desenvolvemento de todas as competencias básicas, en especial a competencia social e cidadá.

- Rexistro dos conflitos que se producen no centro co fin de ter unha visión global e introducir as modificacións necesarias na regulación da convivencia do centro.

- Divulgar entre o profesorado, alumnado e familias orientacións básicas sobre o acoso e a súa prevención.

- Protocolos de información ante unha situación de acoso.

- Establecer canles para a denuncia de situacións de acoso con garantía de confidencialidade: caixa de reclamacións, queixas e suxestións; taboleiro de denuncias e queixas vía telemática, correo electrónico de solicitude de axuda...

- Vixilancia en zonas comúns: aseos, corredores, recreos, entradas e saídas...

- Mellorar as zonas de ocio, organizar grupos de xogo...
- Introducción de estratexias específicas de desenvolvemento emocional, habilidades sociais e axuda persoal.
- Creación das condicións favorables para a inserción de programas de mellora da convivencia: programas específicos de resolución de conflitos, programas de mediación en conflitos e axuda entre iguais...
- Promover encontros, conferencias e obradoiros para a toda a comunidade educativa, orientados á construción dunha convivencia positiva.
- Elaboración de orientacións e establecemento de programas de formación para todos os membros da comunidade educativa sobre a prevención e resolución de conflitos:
 - Formación específica do profesorado, elaboración de materiais e documentos, protocolos de actuación axustados ao propio centro...
 - Formación de familias: pautas para previr o acoso e outras formas de violencia dende a familia. Impulsar a creación de escolas de pais e nais. - Formación do alumnado: técnicas de resolución pacífica de conflitos.
- Elaboración de orientacións e establecemento de programas formativos dirixidos aos diferentes membros da comunidade educativa, coa intención de previr e actuar ante situacións de ciberacoso:
 - Formación do profesorado e de familias: sensibilización sobre o uso saudable e razoable das TIC, aprender a lles transmitir aos menores a confianza suficiente para que poidan recorrer a eles en caso necesario, aprender a apoiar ao menor en caso de confirmarse o ciberacoso e, en caso de ameazas graves, presentar a correspondente denuncia no organismo competente.
 - Formación ao alumnado: potenciar o uso positivo das TIC e o espírito crítico ante os contidos aos que acceden, ser coidadoso cos datos persoais, onde aparecen e a quen se proporcionan; non responder a provocacións a través dos medios tecnolóxicos; cando unha ameaza é persistente, hai que gardar o que se poida a xeito de proba do sucedido, pechar a conexión e pedir axuda a unha persoa adulta.

b) Estratexias de prevención na aula

- Inclusión no plan de acción titorial da elaboración de normas de convivencia en cada clase, incluíndo de xeito explícito normas contra o acoso entre os compañeiros ou compañeiras, nas que se sensibilice sobre o dano que produce o maltrato e se faga explícito o rexeitamento a todos os tipos de violencia, así como propostas de recuperación en caso de incumprimento das normas.
- Realizar actividades de titoría programadas no grupo referidas a:
 - Relacións no grupo,
 - Fomento da amizade,
 - Tarefas colaborativas,
 - Sensibilización fronte ao maltrato (respecto pola diferenza, promover a empatía emocional, rachar con mitos como o do *chivato*, aprender a ofrecer e pedir axuda, diferenciar entre amigos/as e compañeiros/as...), conciencia da importancia do coidado das relacións afectivas e emocionais dos adolescentes, análise das relacións interpersoais, dos sentimentos e dos conflitos.
- Traballar no grupo habilidades sociais asertivas e de autoconñecemento que capaciten ao alumnado para dar respostas axeitadas en diferentes contextos:
 - Educar para as relacións interpersoais igualitarias baseadas na valoración mutua e no respecto.
 - Exercitar técnicas de autocontrol, empatía e resistencia á frustración.
 - Desenvolver a través de métodos cooperativos habilidades prosociais e destrezas para a xestión das emocións.

- Formar comisións de alumnos/as para a mellora da convivencia en xeral: equipos de mediación, axudantes de recreo...
- Facilitarlle ao alumnado canles para que poida comunicarse co profesorado.
- Utilizar sesións de tutoría e xuntas de avaliación para detectar posibles situacións de acoso e/ou ciberacoso, analizando tamén os casos de absentismo escolar.
- Manter a través da acción tutorial contactos periódicos coas familias para compartir información e asegurar unha mutua colaboración.
- Seguimento do clima relacional da aula. Aplicación e valoración de cuestionarios sociométricos.
- Para permitir unha verdadeira prevención, é prioritaria a concienciación do maior número de membros da comunidade escolar respecto de dous aspectos:
 - Conseguir a comprensión o máis obxectiva posible do fenómeno de acoso escolar, empregando regularmente elementos de medición que permitan previr posibles situacións deste.
 - Crear unha conciencia colectiva das normas mínimas de convivencia que todo membro desa comunidade ten que cumprir.

Resumindo, o realmente apropiado sería establecer na dinámica de convivencia do centro estratexias preventivas que evitasen chegar a situacións de acoso escolar.

Una estratexia válida sería a posta en marcha dun tempo e dun lugar para levar a cabo esta dinámica de convivencia entre o profesorado. Este tempo estaría asociado a momentos de formación no propio centro e un espazo para tratar de entender e atallar os problemas de disciplina, conflitos, malas relacións, abusos entre iguais... un espazo onde a propia comisión de convivencia do centro poida deseñar este tipo de estratexias.

15 CIBERACOSO

A presenza de internet no mundo escolar, relacionada co aumento do uso das novas tecnoloxías da comunicación, é imparable, o mesmo que noutros moitos campos. As vantaxes destes medios son evidentes, pero tamén poden presentar inconvenientes e, no caso que nos ocupa, certos riscos.

A complexidade deste fenómeno deu lugar a gran cantidade de definicións. Neste protocolo optouse pola consideración do termo ciberacoso, entendido como aquelas situacións de acoso escolar nas que se empregan como medio as tecnoloxías da información e da comunicación (TIC).

No artigo 28 da Lei 4/2011 propónse unha extensión da definición do acoso escolar, indicando que terán a mesma consideración as condutas de acoso realizadas a través de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos que teñan causa nunha relación que xurda no ámbito escolar.

Tamén no punto 2 do artigo 12 da citada lei se recolle que:

Así mesmo, poderán corrixirse disciplinariamente as condutas do alumnado que, aínda que realizadas fóra do recinto escolar, estean motivadas ou directamente relacionadas coa vida escolar e lles afecten aos seus compañeiros ou a outros membros da comunidade educativa e, en particular, as actuacións que constitúen acoso escolar consonte o establecido polo artigo 28.

As posibles condutas contrarias ás normas de convivencia realizadas mediante o uso de medios electrónicos telemáticos ou tecnolóxicos que teñan conexión coa actividade escolar considéranse incluídas no ámbito de aplicación desta lei e demais normativa que a desenvolva.

Ademais, na mesma Lei 4/2011, no seu artigo 15, establécense entre as condutas gravemente prexudiciais para a convivencia a gravación, a manipulación e a difusión por calquera medio de imaxes ou informacións que atenten contra o dereito á honra, a dignidade da persoa, a intimidade persoal e familiar e a propia imaxe dos demais membros da comunidade educativa.

Tecnoloxías como internet e a telefonía móbil resultan ser ferramentas de grande importancia para a formación, a socialización, o ocio e o desenvolvemento de nenos e nenas e de adolescentes, pero, de igual xeito, a súa enorme potencialidade ao servizo de persoas con intención de facer dano pode supoñer a aparición de situacións nas que os menores ou as menores se ven lesionados ou lesionadas polas accións doutras persoas.

Para combater este fenómeno, os docentes deben conseguir que as novas tecnoloxías sexan sempre unha fonte de experiencias positivas para o alumnado, deben coñecer a tipoloxía dos perigos que leva consigo a rede, a sintomatoloxía que lles axudará a detectar os problemas, as boas prácticas que axudan a previr estas situacións e a maneira de buscar solucións.

15.1 DEFINICIÓN

O ciberacoso ou *ciberbullying* é o uso das redes sociais, correo electrónico, blogs e outros ámbitos das tecnoloxías da información e da comunicación (TIC) en prexuízo dunha ou máis persoas, ou da súa imaxe pública.

Se comparamos isto con casos típicos de acoso escolar, veremos que, por unha parte, o ciberacoso non supón agresións físicas, pero, por outra, ten moito máis alcance tanto na difusión espacial coma na temporal, cunha continuidade que pode ser permanente e non limitada ao horario escolar.

O ciberacoso supón o uso e difusión de información lesiva ou difamatoria (insultos, difamacións, ameazas, intimidación, seguimento persistente, envío reiterado de correos a alguén que non desexa recibilos, exclusión, boicot, humillacións, spam, distribución de datos e imaxes persoais, roubo e suplantación da identidade...) en formato electrónico a través de medios de comunicación como o correo electrónico, a mensaxería instantánea, as redes sociais, a mensaxería de texto a través de teléfonos ou dispositivos móbiles, a publicación de vídeos e fotografías en plataformas electrónicas de difusión de contidos, e calquera outra que poida xurdir con características similares.

Normalmente distínguense tres tipos de perigos aos que están expostas as persoas con internet: perigos persoais, acceso a contidos inapropiados e adicción. O ciberacoso entra no primeiro tipo.

Nos últimos tempos, diversos factores veñen propiciando unha maior presenza do ciberacoso nos centros escolares: incorporación máis temperá ao uso das TIC, emprego masivo de novos contornos de socialización intensiva carentes de medidas de privacidade proporcionais, maior relevancia de contidos audiovisuais, amplas posibilidades de accesibilidade...contamos cunha xeración de nativos dixitais.

Este ciberacoso, ou acoso por medio das tecnoloxías da información e da comunicación, presenta unhas características singulares: anonimato, inmediatez, efecto en cadea, alta dispoñibilidade e diversidade de canles e procedementos empregados.

Aínda que o ciberacoso pode parecer difuso, en tanto que se perpetra en moitas ocasións fóra do espazo físico do centro escolar, este, ao ter coñecemento da situación e sempre que estean implicados algúns dos seus alumnos ou alumnas, ten a obriga de actuar coa mesma consideración de acoso escolar, sempre que as condutas realizadas a través de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos teñan conexión coa vida escolar.

15.2 CRITERIOS DE IDENTIFICACIÓN DO CIBERACOSO

O ciberacoso caracterízase polos seguintes aspectos:

1. A situación perdura no tempo. Quedan excluídas as accións puntuais que, aínda que puidesen ser un delito, non constitúen ciberacoso.
2. Adoita existir contacto ou relación previa no mundo físico entre vítima e persoa ou persoas acosadora/s.
3. Existe intención de causar dano, aínda que non sempre se dá nos primeiros estadios do proceso.
4. Realízase mediante o emprego de medios TIC. Pode tratarse de internet ou calquera dos servizos asociados; teléfono móbil, redes sociais, plataformas de difusión de contidos, foros, blogs...

15.3 TIPOS DE CIBERACOSO

O ciberacoso pode concretarse en:

- **Fustrigamento:** cando se envían imaxes ou vídeos denigrantes sobre una persoa, virus informáticos, mensaxes ameazantes...
- **Exclusión:** cando se usan contornos públicos para mandar comentarios despectivos ou rumores difamatorios co fin de provocar unha resposta expansiva, cando se lle nega o acceso a foros ou plataformas sociais á vítima...
- **Manipulación:** cando se utiliza información para difundila de xeito inapropiado entre os membros das redes sociais, cando se accede coa clave doutra persoa e se realizan accións que poden prexudicala no seu nome...

Unha vez que se verificou unha posible situación de ciberacoso, o centro educativo deberá traballar de xeito inmediato e simultáneo en tres liñas de actuación: valoración, comunicación e accións de protección.

15.4 PROTOCOLO DE ACTUACIÓN

Ante situacións de ciberacoso será de aplicación o establecido no protocolo de acoso escolar que se desenvolve neste documento, para o que se terán en consideración as seguintes particularidades:

- É imprescindible conservar as probas do ciberacoso durante todo o tempo, sexa cal fose a forma na que se manifeste. Para esta conservación poderán capturarse pantallas en modo imaxe e vídeo, imprimir páxinas, copiar ficheiros... aspecto que deberá realizarse antes de iniciar calquera actuación coa posible persoa agresora ou persoas agresoras.
- Tratar de identificar as posibles persoas autoras do ciberacoso (atopar o seu enderezo IP, acudir a especialistas en informática e ás forzas e corpos da seguridade do Estado), pero, en todo caso, sen lesionar os dereitos de ningunha persoa.

- Contactar coa compañía do medio empregado para cometer o acoso (compañía de teléfono, propietario do dominio ou sitio web etc.), coa finalidade de coñecer o procedemento que cómpre seguir para obter a información necesaria.
- Se é o caso, denunciar o acoso ás forzas e corpos de seguridade do Estado que dispoñen de unidades de delitos informáticos (Policía Nacional, Garda Civil e Policía Autonómica).
- Todas estas accións deberán estar enmarcadas na máis absoluta discreción e confidencialidade.
- Para valorar este tipo de condutas tomaranse en consideración os seguintes aspectos:
 - Características e natureza das accións analizadas e dos dispositivos tecnolóxicos utilizados na comisión dos feitos.
 - Natureza e difusión das accións.
 - Facilidade/dificultade para deter o ciberacoso.
 - Tempo de exposición da vítima ao ciberacoso.
 - Idade e características psicolóxicas da vítima e da persoa ou persoas presunta/s agresora/s.
 - Repercusión e impacto na vítima.
- A información recollida deberá detallar, ademais:
 - Relación co ámbito escolar.
 - Natureza, intensidade, difusión e gravidade da situación coñecida.
 - Efectos producidos.

15.5 ESTRATEXIAS PREVENTIVAS

Ante situacións de ciberacoso serán válidas moitas das estratexias establecidas no protocolo de acoso escolar desenvolvidas neste documento, aínda que mencionaremos aquí algunhas máis específicas e particulares do ciberacoso.

Os profesionais do ensino deben estar atentos á maneira en como utilizan eles mesmos e como utiliza o alumnado os medios informáticos e ter claro como actuar en cada situación, como guiar o alumnado e como aconsellar as familias, de aí que se deban potenciar as boas prácticas nestes tres ámbitos de actuación:

15.6 PROFESORADO E CENTRO

- Coñecer o funcionamento da web, en especial das redes sociais, para dominar o medio e poder aconsellar o alumnado e as familias.
- Aplicar medidas de seguridade nos equipos informáticos escolares (controlar o software instalado, as contas de usuario, o almacenamento de documentos, quen utiliza os equipos en cada hora, etc.).
- Establecer normas de uso dos equipos na aula (definir que pode e que non pode facer o alumnado, como debe organizar o seu material, respectar o material doutro alumnado, onde pode ou non pode acceder, etc.).
- Empregar sistemas de control e filtrado (facer revisións periódicas, monitorizar os equipos do alumnado mentres traballan –co seu coñecemento–, filtrar e bloquear páxinas, contidos ou programas non desexados, etc.).
- Realizar un uso didáctico e controlado das redes en sentido positivo, como actividade, incluíndo as boas prácticas, a seguridade e a prevención como contidos.
- Detección de problemas: documentarse sobre a sintomatoloxía dos problemas e estar atento a calquera indicio de ciberacoso ou malas prácticas.
- Evidentemente, en aulas que son utilizadas por varios grupos de alumnado, debe haber unha boa coordinación entre o profesorado en canto a normas e medidas.

15.7 ALUMNADO

• Aconsellar que controlen a súa identificación e a circulación dos seus datos persoais (alias, ingreso en grupos etc.). Resulta o máis importante como prevención. En concreto, algunhas recomendacións habituais son:

- Non crear contas en foros e redes sociais cos datos persoais, senón utilizando alias. Comunicar a propia identidade de forma privada só a aqueles outros membros cos que hai confianza e interesa que nos identifiquen.

- Non establecer citas ou outras actividades presenciais con persoas que non coñecesen antes persoalmente, isto é, fóra da rede.

- Non comunicar o domicilio, datos de contacto, datos bancarios, etc., tampouco datos persoais de terceiras persoas.

- Sondar periodicamente a rede mediante un buscador, para saber se os seus datos persoais ou imaxes figuran nalgunha web.

• Consellos para non acosar: aproveitar o papel dos docentes para conciencialos de que a web non é o lugar apropiado para resolver diferenzas con outras persoas, e que a emisión de mensaxes hostís remata sendo prexudicial para todos. Promover o respecto e a prudencia.

• Consellos para non ser acosado: ser prudente e respectuoso ao empregar a web para comunicarse cos demais. Moitas veces os conflitos comezan por malentendidos ou comentarios inoportunos. Non expoñerse excesivamente aos comentarios dos demais contando cousas persoais. Pedir axuda inmediatamente a familiares e profesorado ante as primeiras evidencias de acoso.

• Consellos para non tolerar o acoso: mentalizarse de que o acoso é un problema de todos, e non admitir que outros teñan actitudes negativas ou exerzan presión sobre terceiras persoas. Mostrarse conciliador e denunciar sen demora calquera caso de acoso do que se teña coñecemento.

15.8 PAIS E FAMILIARES

• Adecuar as medidas de seguridade e control á vulnerabilidade das súas fillas ou dos seus fillos, dándolles máis autonomía a cambio de responsabilidade segundo se fagan máis maduras ou maduros.

• Aceptar internet como un instrumento que pode resultar beneficioso se se utiliza ben. Non botarlle a culpa de todos os males ante calquera desacordo cos seus fillos ou coas súas fillas.

• Tratar de non exercer de policías, senón de conseguir que os seus fillos ou as súas fillas acepten como natural certo grao de control. O mellor é que acorden conxuntamente unha serie de condicións para o uso da web (horario, tipo de contidos), tanto mediante os ordenadores coma os móbiles.

• Se fose posible, promover que o alumnado non manexe o ordenador pechado no seu cuarto, senón en presenza de outros familiares. Evitar forzalo a que nos permita ver a pantalla, é moito máis efectivo ter confianza para preguntarlle con quen se comunica e que nos conte de forma natural que é o que fai na rede. O ideal é darlle apoio, implicarse nos seus proxectos, ou mesmo facerse membro das mesmas redes sociais.

• Estar atentos a calquera síntoma de desacougo, cambios de humor repentinos, etc., sobre todo se coinciden cos accesos á web.

• Sondar periodicamente a rede mediante un buscador para detectar imaxes, datos persoais ou comunicacións dos seus fillos ou das súas fillas.

Resulta moi beneficioso manter un contacto profesorado-familia para comunicar calquera síntoma de acoso que se detecte no alumnado e tomar medidas canto antes.

16 ANEXOS.

1. Dilixencia para facer constar o posible cómputo de condutas leves contrarias á convivencia a efectos de determinación de reiteración
2. Resolución sobre o cómputo de condutas leves contrarias á convivencia a efectos de determinación de reiteración
3. Alegacións ante medidas correctoras g) e h) de condutas contrarias á convivencia de carácter leve
4. Resolución sobre revisión de medidas correctoras de condutas leves contrarias á convivencia
5. Comunicación dunha posible conduta gravemente prexudicial para a convivencia
6. Incoación de procedemento para a imposición de medidas correctoras
7. Recusación da persoa instrutora
8. Abstención da persoa instrutora
9. Ratificación ou revisión da persoa instrutora
10. Procedemento conciliado: aceptación e citación
 - 10b. Citación á reunión de conciliación da persoa mediadora
 - 10c. Citación á reunión de conciliación da persoa instrutora
11. Comunicación sobre tramitación de procedemento corrector polo procedemento común
12. Acta da reunión de conciliación con acordos
13. Acta da reunión de conciliación sen acordos
14. Fin de procedemento conciliado por incumprimento e paso a procedemento común
15. Fin de procedemento conciliado e arquivo
16. Medidas provisionais
 - 16a. Proposta á dirección de medidas provisionais
 - 16b. Resolución sobre medidas provisionais
17. Citación a entrevista
18. Entrevista, proposta de resolución e audiencia
 - 18a. Acta de entrevista
 - 18b. Proposta de resolución
 - 18c. Citación para trámite de audiencia
19. Acta de audiencia de procedemento corrector
20. Traslado da instrución e da proposta de resolución á dirección
21. Instrución complementaria
 - 21a. Citación a entrevistas para instrución complementaria
 - 21b. Acta de entrevistas complementarias
 - 21c. Citación a trámite de audiencia complementario
 - 21d. Acta do trámite de audiencia complementario
22. Resolución do procedemento corrector
 - 22a. Resolución do procedemento corrector
 - 22b. Proposta de resolución de cambio de centro
23. Trámite de cambio de centro
 - 23a. Solicitud de autorización de cambio de centro
 - 23b. Resolución de cambio de centro
24. Alegacións e solicitud de revisión de medidas impostas en procedemento corrector
25. Resolución sobre revisión de medidas correctoras de condutas gravemente prexudiciais para a convivencia
26. Suspensión de medidas correctoras por compromiso educativo